

Idrottslärares erfarenhet av undervisning i bollspel

- en jämförelse av tre olika
undervisningsmodeller i bollspel

Dan Wiorek

GYMNASTIK- OCH IDROTTSHÖGSKOLAN

C-uppsats 83: 2007

IDROTT C 20 poäng

Handledare: Åsa Liljekvist

Sammanfattning

Syfte och frågeställningar

Syftet har varit att beskriva lärares erfarenhet och upplevelse av tre olika modeller för bollspelsundervisning med fokus på elevers lärande och delaktighet. Frågeställningarna var följande: Hur upplever lärarna att arbeta med de tre modellerna? Vilka för- och nackdelar känner lärarna att de tre olika modellerna får för undervisningen i bollspel? Hur och när passar de tre olika modellerna i undervisningen? Vilken syn har lärarna på delaktighet i bollspel och upplever de att någon undervisningsmodell fungerar bättre när det gäller att skapa delaktighet? Vilka värden finns i bollspel i skolan och hur utvecklas dessa med hjälp av de tre modellerna?

Metod

Idrottslärare från tre olika skolor har under tio veckor fått prova att undervisa tre skolklasser per skola utifrån tre olika undervisningsmodeller i bollspel. De tre skolklasserna har vid tio tillfällen per klass fått undervisning enligt olika undervisningsmodeller. En grupp har undervisats genom förövningar och pedagogiska regler, en grupp har undervisats genom pedagogiska regler och den tredje gruppen har undervisats genom spel utan vare sig förövningar eller pedagogiska regler. De inblandade idrottslärarna har intervjuats vid två tillfällen om sina upplevelser av undervisningen med de tre modellerna. En intervju har skett i mitten av projektet och en intervju efter projektperiodens slut. Ett strategiskt urval av lärare och skolor gjordes för projektet där jag utgick från att lärarna i undersökningen skulle ha undervisningsgrupper i skolans år 4 till 6 som var nya för lärarna.

Resultat

Idrottslärarna uppger i intervjuerna att de föredrar att undervisa utifrån modellen med förövningar och pedagogiska regler. Förövningar har känts som en möjlighet att utveckla förmågan att hantera bollen. De pedagogiska reglerna ger en möjlighet att som lärare styra utvecklingen av spelet. Om gruppens förkunskaper är goda, gruppen har nått en viss mognad eller om igenkänningsgraden av ett bollspel är stor, kan det dock fungera bra att bedriva undervisningen genom att enbart spela och utan några speciella pedagogiska regler av läraren. Delaktigheten i bollspel beskrivs av idrottslärarna som en förmåga att kunna följa med i spelet, göra relevanta rörelser upp i anfall när laget har bollen eller ned i försvar om det andra laget har bollen. Men lärarna beskriver också att det är viktigt att få röra bollen i spelet för att känna sig delaktig i spelet. För att utveckla de mindre bollvana eleverna och stimulera deras delaktighet i bollspel upplevde idrottslärarna att förövningar och pedagogiska regler var

viktiga i bollspelsundervisningen. Det stora värdet med en bra bollspelsundervisning är att känna rörelseglädje. Hur duktig man blir i bollspel är av underordnad betydelse. När värdet av bollspelsundervisningen diskuteras är det kvaliteter som att utveckla samarbete i gruppen som lyfts fram.

Slutsats

Den erfarenhet som idrottslärarna betonar efter att ha provat tre undervisningsmodeller i bollspel är att förövningar och pedagogiska regler är viktiga i undervisningen i bollspel. Förövningar behövs för att utveckla en bollteknisk repertoar för de mindre vana bollspelarna och för att skapa begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet för dessa elever. Pedagogiska regler behövs för att vid tillfällen gå in och påverka spelet som lärare. Utan de pedagogiska reglerna riskerar man att låta de ovana bollspelarna komma helt utanför spelet och utan att erövra känslan av att delta i spelet.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 Inledning.....	3
1.1 Introduktion.....	3
1.2 Begreppsförklaring.....	6
1.3 Litteraturgenomgång och forskningsläge.....	7
1.3.1 Individuella handlingsalternativ och val i bollspel.....	7
1.3.2 Olika sätt att undervisa och att lära.....	8
1.3.3 Teamboll, att spela bollspel i lag.....	9
1.3.4 ”Physical Literacy” eller ”förkroppsligat lärande”.....	11
1.4 KASAM, en teoretisk utgångspunkt.....	13
1.5 Syfte och frågeställning.....	16
1.5.1 Syfte.....	16
1.5.2 Frågeställningar:.....	16
2 Metod.....	17
2.1 Val av metod, de tre undervisningsmodellerna.....	17
2.2 Intervjuer.....	18
2.3 Urval.....	19
2.4 Etisk diskussion.....	20
2.5 Bearbetning av empiriska data.....	21
2.6 Objektivitet och kvalitet.....	22
2.7 Reliabilitet och validitet.....	23
3. Resultat.....	24
3.1 Lärares upplevelse att jobba med de tre modellerna.....	24
3.2 Hur och när passar de tre modellerna i undervisningen?.....	28
3.3 Lärares syn på delaktighet i bollspel.....	31
3.3.1 Utveckling av delaktighet i bollspel genom undervisningsmodellerna.....	32
3.4 Lärandevärden i bollspel i skolan.....	37
4. Sammanfattande diskussion.....	40
4.1 Reflektioner kring studien.....	40
4.2 Lärares upplevelse att arbeta med de tre modellerna.....	41
4.3 Hur och när passar de tre olika modellerna i undervisningen?.....	42
4.4 Lärares syn på delaktighet i bollspel?.....	44
4.5 Elevernas utveckling av delaktighet utifrån de tre olika modellerna.....	46
4.6 Lärandevärden i bollspel i skolan.....	47
4.7 Slutsatser.....	50

4.8 Fortsatt forskning	51
<i>Käll- och litteraturförteckning</i>	53
Otryckta källor	53
Tryckta källor	53
Elektroniska källor	54
<i>Bilaga 4</i>	55

1 Inledning

1.1 Introduktion

Aktiviteter med boll och bollspel är mycket vanligt och populärt för barn i skola och på fritid. Detta visar sig tydligt i olika forskningsresultat och vid utvärderingar av ämnet Idrott och Hälsa i skolan. Bollspel stod år 2001, för cirka 30 % av undervisningen inom idrottsämnet. Något mindre tid i skolans lägre åldrar, 25 % av undervisningstiden i skolans år 3 och upp till nästan 35 % i skolans år 9.¹ Den stora andelen boll i skolans idrottsundervisning bekräftas också av att 80 av 214 svarande idrottslärare i den Nationella utvärderingen av ämnet uppgav bollaktiviteter som den vanligaste aktiviteten i idrottsämnet. Den näst vanligaste aktiviteten var lek, vilket 54 lärare ansåg vara vanligaste aktivitet i Idrott och Hälsa.² Lekar som ju ibland kan antas vara lekar med boll. Bollspel är inte bara vanligt som moment inom Idrott och Hälsa utan också populärt. Bland både flickor och pojkar visar det sig att bollspel, följt av racketspel, som ju också spelas med boll, är rankat som den mest populära aktiviteten. I boken *Mellan nytta och nöje* beskriver Karin Redelius med hjälp av data från studien skola, idrott, hälsa, SIH 2001, där elever i skolans år 9 tillfrågades om vilka tre aktiviteter av 27 möjliga som eleverna tyckte bäst, respektive sämst om, att 67 % av 310 pojkar och 46 % av 328 flickor hade bollspel som en av de tre mest populära aktiviteterna.³

Undervisningen i skolämnet Idrott och Hälsa skall utgå från skolans läroplan och den kursplan som gäller för ämnet Idrott och Hälsa. Syftet med ämnet och de mål att sträva mot som styr inriktningen på undervisningen i Idrott och Hälsa måste en idrottslärare ta hänsyn till när man undervisar i bollspel. Boll finns inte med i skolans styrdokument som ett specifikt moment. Istället sorterar boll bland ett av flera moment där man i grundskolans kursplan för ämnet Idrott och hälsa i kapitlet ”ämnets karaktär och uppbyggnad” inledningsvis skriver; ”Ämnet idrott och hälsa har ett brett innehåll. Ämnets kärna är idrott, lek och allsidiga rörelser utformade så att alla oavsett fysiska eller andra förutsättningar ska kunna delta, erhålla upplevelser och erfarenheter samt utvecklas på sina egna villkor”.⁴ Det finns inte heller några specifika prestations- eller enskilda ”bollmål” i styrdokumentet. Istället kan man

¹ Björn Sandahl, ”Ett ämne för vem? Idrottsämnet i grundskolan 1962-2002”, i *Mellan nytta och nöje*, red. Håkan Larsson & Karin Redelius (Stockholm: Idrottshögskolan, 2004) s 53-54

² Skolverket, *Nationella utvärderingen av grundskolan 2003*, (Stockholm: Fritzes, 2005) s 24

³ Karin Redelius, ”Bäst och pest!”, i *Mellan nytta och nöje*, red Håkan Larsson & Karin Redelius (Stockholm: Idrottshögskolan, 2004) s 158

⁴ Skolverket, *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet: LPO 94, Kursplanen i idrott och hälsa*, www.skolverket.se

utgå från att hitta gemensamma nämnare för flera av de moment vilka ingår i idrottsundervisningen och vilka då också kan antas gälla för bollspel i skolan. I skolans läroplan, LPO 94 kan man i kursplanen för Idrott och Hälsa läsa att ”ett grundläggande syfte med ämnet är också att skapa förutsättningar för alla att delta i olika aktiviteter på sina egna villkor, utveckla gemenskap och samarbetsförmåga samt förståelse och respekt för andra”.⁵ Bland de mål att sträva mot i grundskolans kursplan i Idrott och Hälsa finns också som ett av målen att eleven ”utvecklar förmågan att leka, motionera och idrotta på egen hand och tillsammans med andra”.⁶ Många idrottslärare anser nog att bollspel är ett utmärkt medel för att utveckla gemenskap, samarbetsförmåga, förståelse och respekt för andra samt att bollspel är ett bra sätt att idrotta tillsammans med andra. Ett annat argument för att använda bollspel i undervisningen kan tänkas vara att barnen i likhet med skolans mål att sträva mot ”utvecklar sin fysiska, psykiska och sociala förmåga samt utvecklar en positiv självbild”.⁷ I skolans undervisning i Idrott och Hälsa består ungefär 30 % av aktiviteter med boll. När man i undervisningen med boll spelar olika typer av bollspel så har vissa av eleverna en mycket stor aktivitet och deltar utifrån att röra bollen i spelet och andra barn deltar utifrån att röra bollen betydligt mindre.⁸ Utifrån detta kan man diskutera i vilken utsträckning bollspel bidrar till att utveckla barnens fysiska, psykiska och sociala förmåga. Kan man utan att vara aktivt deltagande i bollspelet och utan att få röra bollen i spelet utveckla sin fysiska, psykiska och sociala förmåga?

När det gäller bollspel på elitnivå kan man troligtvis känna sig aktivt deltagande i spelet utan att röra bollen i spelet. I en fotbollsmatch ska 22 fotbollsspelare dela på bollen i 90 minuter. 90 minuter blir i verkligheten troligtvis ungefär 60 minuter med matchens alla spelavbrott. Genomsnittligt ger detta endast några minuter per spelare i bollinnehav i en match. Sen gör de olika rollerna för spelarna på planen att några spelare rör bollen betydligt mer än andra och eventuellt kan komma upp i ett bollinnehav på någon extra minut. En annan spelare i en annan roll kan istället komma ned i betydligt mindre bollinnehav. Kanske mindre än en minuts bollinnehav per match. Detta resonemang gäller spelare som vet att de kan spela fotboll och deras förmåga har fört dem upp till en elitnivå som spelare. De har lärt sig att

⁵ Skolverket, *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet: LPO 94, Kursplanen i idrott och hälsa*, www.skolverket.se

⁶ Ibid

⁷ Ibid

⁸ Egna anteckningar från föreläsning på GIH-konventet, Stockholm, Åsa Liljekvist, *Boll i skolan – hur får vi alla att delta aktivt*, 2006.

förstå spelet och har lärt sig vitsen av att göra ändamålsenliga förflyttningar vilka inte alltid leder till att man får röra bollen. Det kan istället vara precis tvärtom. Man rör sig till en position på banan i ett försvarssyfte för att hindra en motspelare att få en passning. Eller att man rör sig i ett anfallssyfte till en position på banan för att ge mer utrymme för någon annan som har bollen för stunden. Spelarens fysiska, psykiska och sociala förmåga kan för dessa spelare kanske tränas och utvecklas utan att man som spelare rör bollen i spelet. Man har istället gjort ett antal andra aktioner till gagn för spelet och för laget och kanske också för personlig tillfredsställelse.

Att spela på elitnivå innebär många års träning och detta i stort sett dagligen. Flertalet elever i skolan har naturligtvis inte denna förståelse eller färdighet i bollspel. Många elever har svårt att medvetet göra de förflyttningar jag beskrivit ovan och att se en finess med att placera sig strategiskt på banan för att laget skall lyckas bättre. I skolan kan spelet istället se ut som att några elever, med mer vana att spela boll, rör sig ändamålsenligt på banan och visar förståelse för spelet. Men samtidigt är det några elever, ovana att spela bollspel, som är väldigt stillastående och utan de rörelser i spelet som kännetecknar en van bollspelares rörelsemönster. Dessa ovana bollspelare har troligtvis en begränsad förståelse för spelet. Kanske känner de sig inte heller delaktiga i spelet om de inte får röra bollen i spelet. Att röra bollen kan ju vara ett sätt att delta i spelet om man som utövare inte har fått förståelse för de andra delarna i ett bollspel som ingår i ett deltagande.

När man spelar bollspel i skolan kan det ske på flera olika sätt. Ibland händer det att lärare efter en uppvärmning sätter igång ett bollspel utan att man i egentlig mening haft någon övning eller träning inför själva spelet. Kanske kan det vara så att läraren dömer och ser till att spelet fungerar utifrån reglerna. En annan lärare kan på liknande sätt igångsätta ett spel utan förövningar men i spelet bemöda sig om att de deltagande eleverna kommer i kontakt med bollen. Läraren försöker med olika specialregler och instruktioner se till att passningarna fördelas inom gruppen så att samtliga elever får röra bollen i spelet. En tredje lärare kan i sin undervisning i bollspel låta eleverna göra en del övningar före spelet, vilka kan vara tänkta att hjälpa eleverna i spelet. I spelet försöker läraren kanske, liksom läraren ovan, att genom uppmaningar och instruktioner få eleverna att försöka fördela bollinnehavet i spelet. Dessa tre olika modeller för bollspel avser jag här att studera. Lärare på tre skolor får prova tre modeller och därefter ge sin syn på hur de tre modellerna har fungerat för bollspelsundervisning.

1.2 Begreppsförklaring

I texten förekommer några begrepp; pedagogiska regler, förövningar och målspel, vilka jag här avser att förtydliga.

Pedagogiska regler. Bollspelsdidaktikern Björn Bolling menar att detta begrepp står för regler som läraren ändrar antingen utifrån de officiella regler ett spel har eller som läraren skapar, allt utifrån ett pedagogiskt syfte.⁹ I denna undersökning används de pedagogiska reglerna av lärarna bland annat för att utveckla ett passningsspel i gruppen så att alla i ett lag skall få röra bollen i spelet. Detta utan att spelet i sig blir annat än det spel läraren och skolklassen avsett. Utgångstänkarna med ett spel skall alltså vara kvar, men läraren skall ändå få så många elever som möjligt involverade i spelet. I de pedagogiska reglerna är också avsikten att stimulera eleverna att göra en aktiv handling med bollen när de är bollinnehavare. En aktiv handling i bemärkelsen att inte bara passa bollen, utan när det finns chans, också göra en förflyttning med bollen eller att prova att göra mål med bollen.

Förövningar är övningar vilka genomförs före det att man spelar ett bollspel. Här ingår övningar för att öva teknik och taktik. Övningarna görs olika svåra beroende på gruppens förkunskaper och mognad och kan bestå av övningar där varje deltagare har en boll var till övningar där man jobbar i grupper med en eller flera bollar.

Målspel är spel med en spelidé där det gäller att göra fler mål än motspelarna. För att få möjlighet till detta måste man erövra territorium från det andra laget för att därigenom komma i skottläge. Spelarna rör sig fritt på planen och ofta i närkontakt med såväl med- som motspelare.¹⁰ Målspel är bland annat vanliga spel såsom fotboll, innebandy, basketboll och handboll men det finns också varianter av målspel som utvecklats av idrottslärare och andra och som inte är spel knutna till Riksidrottsförbundet. I undersökningen representeras bollspelslektionerna av målspel. Målspel är vanligtvis spel vilka spelas i två lag mot varandra och är också spel vilka kan antas kräva en hel del samarbete och passningsspel.

Undervisningsmodell är ett uttryck jag valt att använda för utformning av ett visst undervisningssätt i bollspel. I denna undersökning har jag utgått från tre olika sätt att använda bollspel i undervisningen i Idrott och Hälsa. Vart och ett av dessa sätt, vilka förklaras närmare i avsnittet ”metoder”, har jag kallat för en undervisningsmodell.

⁹ Björn Bolling, *Idrotteket 4 Bollspelsdidaktik*, (Stockholm: Idrottshögskolan i Stockholm, 1997) s 13

¹⁰ *Ibid.*, s 11

1.3 Litteraturgenomgång och forskningsläge

1.3.1 Individuella handlingsalternativ och val i bollspel

Vad det gäller utveckling i bollspel hävdar Rune Giske från Norges Idrottshögskole, i sin avhandling *Individuelle handlingsvalg i lagballspill – En teoretisk og empirisk studie*, två utgångspunkter: att behandla bollen och att lära bollspel. För att kunna lära sig att spela bollspel måste man lära sig att behandla bollen. Den lilla tid som en spelare rör bollen under en match är för lite tid med bollen för att utvecklas i att kontrollera bollen. Övning med bollen behövs för att träna upp en bollteknisk repertoar. En bollteknisk repertoar ger spelaren en bättre förmåga att hitta handlingsalternativ, att skapa mer tid, utnyttja ytan bättre och minskar risken att mista bollen. Den ovane spelaren måste koncentrera sig helt på bollen och har svårt att lyfta blicken och kunna se spelet. Hur väl vi behandlar bollen kommer att påverka de möjligheter en spelare har i att göra ett val i spelet och de prestationer en spelare kan utföra. En spelare med en god ”bollteknisk repertoar” har fyra försprång framför spelare med en mindre utvecklad ”bollteknisk repertoar”. Ett ökat antal potentiella handlingsalternativ, ökad tid till förfogande i spelet, kan utnyttja rummet eller ytan bättre på spelplanen och reducerar risken att mista bollen.¹¹

Den tekniska repertoaren påverkar alltså handlingskompetensen. Erfarna bollspelare har bättre förmåga att förutsäga vad som kommer att hända i spelet än oerfarna utövare och kan bättre strukturera spelsituationer. De har en större organiserad kunskapsbas i det specifika spelet, löser problem snabbare och med färre misstag.

Vilken roll en spelare har i ett lag och i ett spel kommer att påverka vilket beslut en spelare tar i spelet. Individer i ett lag har olika frihet att agera beroende på medspelarnas förväntningar men också beroende på vad tränaren gett spelaren för direktiv och roll. Som spelare kan man exempelvis i fotboll ha allt från en mycket styrd roll i spelet där tränaren begränsat friheten för spelaren till att vara libero (fri spelare), med väldigt fria tyglar i spelet. Även den känsla och tro spelaren har på sin egen förmåga likväl som den tro spelaren har på sina med- och motspelare sig kommer att avgöra och vara en avgörande faktor för hur en spelare beter sig.

¹¹ Giske, Rune, *Individuelle handlingsvalg i lagballspill – En teoretisk og empirisk studie*, (Oslo: Norges Idrottshögskola, 2000) s 70

Det läggs ned mycket tid i olika bollspel på att skapa trygghet i det egna beteendet, lagets beteende samt på hur motståndarna förväntas agera i kommande matcher.¹²

För att lära bollspel talar Rune Giske om att utveckla en bollteknisk repertoar, öva kritiska spelsituationer, variera situationsbetingelser och nyckelord. Lärarens sätt att styra utvecklingen och lärarens förmåga att förstärka beteenden lyfter Giske fram som viktiga. De tankar Giske utvecklar känns mycket giltiga även för undervisningen i bollspel i skolans Idrott och Hälsa. Om en elev behöver utveckla en förmåga att behandla bollen för att kunna lära sig att spela boll kan man eventuellt också anta att eleven utan förmåga att behandla bollen har svårt att tillägna sig ett bollspel och känna deltagande i spelet. Det gäller för läraren att hitta vägar för att ge eleverna en bollteknisk repertoar, stimulera elevens utveckling och skapa en tillräcklig förmåga för eleven att kunna delta i bollspel. Därifrån kan ytterligare utveckling i spelet ske och en känsla av delaktighet i spelet växa fram hos eleven.

1.3.2 Olika sätt att undervisa och att lära

Gerd B Arfwedson och Gerhard Arfwedson beskriver i boken *Didaktik för lärare* olika sätt att undervisa och konsekvenserna av olika undervisningssätt. Elevens förförståelse är viktig när eleven skall ta sig an ett problem. Tidigare erfarenheter avgör hur vi tar oss an nya uppgifter. Att hitta alternativa vägar att komma runt förförståelsen kan ibland vara viktigt i de fall den är ett hinder för att lära nytt, samtidigt som förförståelsen kan vara till hjälp i lärandet av nya saker. Man har ju redan en bas att utgå från. Här tar man bland annat upp Deweys problemmetod, där elevernas egna erfarenheter och uppfattningar konfronteras med nya erfarenheter, som undergräver tilltron till den tidigare uppfattningen och på sikt får den att förändras.¹³

Arfwedson och Arfweson tar också upp hur en lärare skall lyckas i sin undervisning. Personlighet måste kompletteras med en stor variation av möjliga undervisningsstrategier, för att skapa stimulerande undervisningssituationer. Här tar man också upp Piagets tankar, om att vuxenvärlden måste skapa en stimulerande miljö för barnet, men att man inte bör söka att

¹² Ibid., s 88, 98

¹³ Arfwedson, Gerd B, Arfwedson Gerhard, *Didaktik för lärare – En bok om lärares yrke i teori och praktik* (Stockholm: HLS Förlag, 2002) s 25-36

påtvunga barnen undervisning de inte är mogna för. Undervisningen måste utgå från elevens behov och intressen samt den förförståelse som finns hos barnet.¹⁴

Arfwedson och Arfwedson tar upp två teoretiska utgångspunkter för undervisning. Materiella teorier där utgångspunkten är bildningsstoff, fakta och färdiga strukturer. Undervisningen är inriktad på undervisningens kunskapsinnehåll och eleven skall fyllas med rätt innehåll av kunskap. Eleven skall reproducera den kunskap som finns. För de formella teorierna gäller däremot att innehållet i undervisningen intar en i förhållande till eleven underordnad position. Här gäller ett processtänkande och ett krav på produktion. Eleven är aktiv i kunskapsprocessen och elevaktivitet är ett krav i undervisningen. Eleven lär genom sin aktiva process. Totalt sett är de två didaktiska teorigrupperna goda komplement till varandra. En stil kan göra arbetet enformigt. En förmedlingspedagogik, utifrån en materiell teori, kan vara givande i dess rätta form men också vara sövande och långtråkigt. Att arbeta utifrån den formella teorin kan stimulera eleven men också riskera misslyckanden i illa genomtänkta grupparbeten och projekt med risk för ”förstärkning av elevens okunnighet och egna missuppfattningar”.¹⁵

Ett sätt att renodla en formell undervisningsteori i bollspel skulle kunna vara att låta eleverna själva lösa de problem som dyker upp i spelet. Att spelet inte är det centrala utan att istället låta det som kommer fram i spelet bli det avgörande. Att låta en lärare gå in och styra utvecklingen i spelet, ge förslag på hur eleverna skall spela och ge instruktioner om det beteende eleverna skall ha i spelet är ett annat sätt att ge läraren en påverkansmöjlighet i det formella undervisningssättet. Ett materiellt undervisningssätt skulle kunna vara att utifrån elevernas förförståelse mata eleverna med förövningar, att som lärare försöka känna in det intresse och det behov som finns i gruppen och utveckla eleverna till att klara spelet.

1.3.3 Teamboll, att spela bollspel i lag

En bollspelare har en mängd information att ta in för att kunna utföra sina handlingar på banan. All information skall behandlas i hjärnan och utifrån denna behandling skall spelaren sen agera utifrån sin tekniska färdighet och speluppfattning. Den skicklige bollspelaren har

¹⁴ Ibid., s 46-56

¹⁵ Ibid., s 57-87

genom träning och matcher förfinat och utvecklat en förmåga att göra sina aktioner i spelet¹⁶. Det gäller att ta hänsyn till en lång rad situationer och kunna rikta uppmärksamheten mot flera saker samtidigt. Bjarne Andersen beskriver i boken *Holdbold* behovet av en god teknik hos individen tillsammans med en taktisk färdighet. Anders Halling har sedan i boken *Boldspilundervisning, Fra boldbasis til teambold* utvecklat detta till behovet bland spelarna att kunna hantera rummet (ytan) på banan och att skapa tid att hantera bollen för att klara av motståndarlagets försök att ta bollen ifrån spelaren. Förmågan att hantera dessa komponenter ger en förmåga, en spelkompetens, och möjlighet för individen att i spelet skapa relationer till sina medspelare.¹⁷

I boken *Bolden i spil – teambold i teori og praksis* tar Anders Halling upp problemet med hur vi utifrån en vana att spela boll kan hantera situationer på planen. I varje situation på banan gäller det för en spelare att uppfatta situationen, värdera vad som skall göras, fatta ett beslut och att handla därefter. Spelare med stor bollvana uppfattar redan före att de mottagit en boll i spelet att de kommer att få bollen, de har redan läst av spelet och värderat situationen. De har också fattat ett beslut vad de ska göra med bollen och kommer därför att blixtnsnabbt göra sin handling med bollen. Exempelvis genom att vid mottagningen av en passning, direkt slå en snygg pass till en öppen medspelare eller välja att göra en snygg dribbling. Den mindre erfarna spelaren behöver dock mer tid på sig. Då vana inte finns av spel kan det hända att spelaren inte uppfattat att bollen kommit till sig förrän man mottagit bollen. Än mindre har man kunnat värdera situationen eller kunnat fatta ett beslut av vad som skall göras med bollen. Tiden från att ha mottagit bollen till att göra en handling blir därför betydligt längre för den ovane spelaren jämfört med den vane spelaren. Anders Halling menar att kommunikationen, verbal och icke verbal är viktigt för handlingsprocessens kvalitet. ”En klar och tydlig kommunikation i ett lag minskar tiden för processen och gör handlingen bättre”. En erfaren spelare kan exempelvis stötta de mindre erfarna spelarna i att uppfatta spelsituationerna snabbare och sättet vi kommunicerar på är avgörande för att skapa goda relationer i bollspel.¹⁸

¹⁶ Bjarne Andersen, Michael Andersen, Ole Nedergaard; *Holdbold* (Århus: Forlaget Systime A/S, 1997) s 63

¹⁷ Anders Halling & Per Fibaek Laursen, *Boldspilundervisning Fra boldbasis til teambold*. (Odense: Odense Universitetsforlag, 2001) s 72-82

¹⁸ Anders Halling, Bjarne Andersen, Charlotte Skov Agergaard, Charlotte Worm, *Bolden i spil – teambold i teori og praksis*, (Odense: Syddansk universitetsforlag., 2005) s 68

1.3.4 "Physical Literacy" eller "förkroppsligat lärande"

I en ansats att förstå hur vi rör oss och hur vi agerar i en rörelse gör Margaret Whitehead en jämförelse med att läsa en text. Att läsa är att gå längre än att kunna se det enstaka ordet eller meningen i texten. Det gäller att förstå hela texten och dess innehåll och kunna sätta texten i ett sammanhang baserat på läsarens förståelse och erfarenheter. På samma sätt gäller det för den som idrottar att reagera på omgivningen och att göra meningsfulla rörelser utifrån sammanhanget, "*reading the environment*". För idrottaren gäller det att ha en bank av erfarenheter att utgå från och att utnyttja. Den skicklige utövaren läser omgivningen, kan förutsäga vad som händer runt omkring sig och använder sin fysiska förmåga utifrån detta sammanhang. Ju mer individen lär sig om omgivningen, desto mer lär sig individen om sig själv. Omgivningen skapar förutsättningar för individen att upptäcka, lära och att bemästra.¹⁹

Utifrån den miljö man vistas i gäller det att skapa en fysisk förmåga, "*movement capacities*", såsom att ha balans, kontroll, precision, styrka, uthållighet och en allmän kroppskontroll. Här gäller det också att hitta lagom grad av utmaning och stimulans, "*physically challenging situations*". Rörelsen ska i varje situation kännas tillfredsställande och belönande och bli en hjälp att utveckla individen vidare samtidigt med en utmaning där man klarar av att agera med omgivningen och andra utövare i gruppen.²⁰

Whitehead talar om behovet av att vi individuellt kan uttrycka oss och ger exempel på vikten av att forma omgivningen för att kunna upptäcka vår förmåga till rörelse och fysiska prestationer. I undervisningen kan det kanske jämföras med att vi behöver skapa erfarenheter på både individ- och gruppnivå för att utvecklas. Barnet i skolan kan behöva prova att studsa och att kasta bollen för att upptäcka vad man kan göra med bollen. Spelet kan behöva anpassas till en lagom utmaningsgrad för att ge möjlighet till utveckling.

Suzanne Lundvall och Ninitha Maivorsdotter har med hjälp av den narrativa metoden undersökt idrottslärostudenters upplevelse av idrottsutövande i samband med några bollspelslektioner i handboll och basketboll. Lundvall och Maivorsdotter gör ett försök att beskriva vad som händer i lärandet av en rörelse, och hur lärandet kan upplevas. De använder uttrycket förkroppsligat lärande. Ett förkroppsligat lärande är att erövra kunskaper och

¹⁹ Margaret Whitehead, "The Concept of Physical Literacy", *European Journal of Physical Education*, 2001, nr 6, s 133

²⁰ Ibid., s 127-138

färdigheter som i huvudsak manifesteras i synliga och tydliga kroppsliga uttryck och där kunskapen eller färdigheten når sin fullbordan i kroppens rörelser.²¹

Studenterna tar i sina berättelser bland annat upp hur deras vana vid det aktuella bollspelet påverkat deras upplevelser och prestationer och att deras erfarenhet i bollspelet varit en viktig faktor för lärandet. Vanan eller ovanan kan dock ha olika betydelser för olika individer. Den ovane kan känna sig osäker i en situation och en student med mer vana kan istället känna att en lektion inte varit tillräckligt givande. Såväl stor erfarenhet som bristande erfarenhet kan alltså ha en negativ inverkan på lärandet. Omvänt förhållande kan också råda då den ovane bollspelaren kan känna trygghet och ser möjligheten att lära sig något nytt samtidigt som den erfarne bollspelaren känner glädje i de bekanta rörelserna och kan hitta detaljer att finslipa och att utveckla. En utmaning för den erfarne spelaren kan också vara att fördela spelet så att alla spelare blir involverade, samtidigt som han/hon inte kan agera på det sätt och på den höga nivå han eller hon är van vid.²²

Studenternas berättelser tar också upp situationer där lärandet sker i samspel med och i relation till en grupp. En positiv känsla kan då uppnås av att vara en väl fungerande del i en större helhet. Om man däremot inte vet vad som krävs och om man inte kan delta på samma kompetenta sätt som övriga deltagare kan aktiviteterna i grupp kännas mer negativa. I gruppen blir en vanlig strategi att iaktta och härma de övriga deltagarna för att utvecklas. Här ligger koncentrationen till största delen på att försöka läsa och förstå spelet. Även den som är van vid basket eller handboll sedan tidigare, har så väl positiva som negativa upplevelser, där de positiva bland annat består i att den vane uppmärksammar och tar ansvar för övriga deltagares framsteg.²³

När en jämförelse görs med Whiteheads begreppsapparat tar Lundvall och Maivorsdotter och gör jämförelser med hur studenterna i sina berättelser beskriver hur de behärskat rörelserna, ”*movement capacities*”, för just den specifika idrotten och den betydelse det eventuellt haft. Ibland har de rätta rörelserna inte funnits men studenten kan då istället ha blivit stimulerad av de fysiskt utmanande situationerna, ”*physically challenging situations*”, som lektionen

²¹ Lundvall S, Maivorsdotter N. *Förkroppsligat lärande – en nyckel till lärprocesser inom idrottsundervisning*, I manusform.

²² Ibid

²³ Ibid

erbjuder och studenten har också möjlighet att läsa omgivningen, ”*read the environment*”, på ett sätt som stödjer lärandet. Att lära sig rörelserna i idrotten och att få en utvecklad rörelserepertoar under lektionen ges som ett exempel på att stärka sin förmåga att läsa omgivningen på ett nytt och rikare sätt. Undervisningen har också ur den här studentens synvinkel fungerat på ett sätt som erbjuder positiva fysiska utmanande situationer.²⁴

1.4 KASAM, en teoretisk utgångspunkt.

Individens mognad och förkunskap kan vara avgörande för individens känsla för bollspel. Giske och även Andersen beskriver behovet av en individuell teknisk bollrepertoar. En teknisk bollrepertoar kan vara ett grundbehov hos individen för att kunna tillgodogöra sig ett bollspel. Speciellt tydligt blir detta i den beskrivelse som görs av Halling med jämförelsen av den ovane spelaren och den erfarna bollspelaren och deras olika behov av tid att hantera bollen i ett bollspel. Ju större vana jag har av bollspel, desto lättare har jag att hantera de situationer som uppstår i spelet, förstå eller begripa vad spelet går ut på och uppleva bollspelet som givande.

Aaron Antonovsky är professor i medicinsk sociologi. I samband med att han funderat och resonerat kring hälsa och ohälsa har han låtit ett begrepp, KASAM växa fram. KASAM, känslan av sammanhang är en mycket viktig faktor bakom upprätthållandet av ens position på en skala mellan ohälsa på ena änden och hälsa på den andra änden, och rörelser däremellan. KASAM är också ett begrepp som jag framöver kommer att använda mig av i diskussionen om hur vi kan uppleva bollspel. Allt från en känsla av att inte kunna hantera en boll och ha svårt att spela bollspel till att ha kommit så långt i förmågan att spela bollspel att man har en god förmåga att hantera bollen och känner bollspel som begripligt och meningsfullt.²⁵

KASAM har tre huvudsakliga beståndsdelar. *Begriplighet* syftar på i vilken utsträckning man upplever inre och yttre stimuli som förnuftsmässigt gripbara, som informationen är ordnad, sammanhängande, strukturerad och tydlig. En person med hög känsla av begriplighet förväntar sig att de stimuli man möter är förutsägbara, eller när de kommer som överraskningar åtminstone går att förklara. *Hanterbarhet* är till vilken grad man upplever att det står resurser till ens förfogande och med vilka resurser man kan möta de krav som ställs

²⁴ Ibid

²⁵ Antonovsky, Aaron; *Hälsans mysterium*, (Stockholm: Natur och kultur, 1991) s 37-38

av de stimuli som man bombarderas av. Med en hög grad av hanterbarhet blir man inget offer för omständigheterna eller känner att det som händer är orättvist, hindrande eller en belastning. *Meningsfullhet* är motivationskomponenten: att något är värt att ödsla energi på, till skillnad mot, vid låg KASAM, att inget betyder något speciellt.²⁶

De tre komponenterna är oupplösligt sammanflätade. Man kan ligga högt på en komponent men lågt på en annan. En mycket skicklig basketbollspelare skulle kanske känna att en match med många nybörjare i basket är mycket begriplig och hanterbar men brister i meningsfullhet. Vår förmåga till hanterbarhet bör vara beroende av vår känsla för begriplighet. En hög begriplighet och låg hanterbarhet kan få en puff uppåt i KASAM om meningsfullheten är hög. Antonovsky menar att motivationskomponenten meningsfullhet förefaller vara den viktigaste. Utan denna kan begriplighet och hanterbarhet tendera att bli sämre.²⁷

Utifrån Antonovskys resonemang om begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet kan man fundera över hur elever i en vanlig skolklass fungerar i bollspel. En skolklass där några elever troligtvis har stor vana att spela boll och med lätthet kan hantera bollen och spelet. De begriper hur spelet går till, hur varje situation skall hanteras i spelet och känner stor meningsfullhet och glädje i spelet. I en skolklass finns också en del elever som är mycket ovana att spela boll. De har svårt att hantera bollen, saknar den bolltekniska repertoaren som Rune Giske talar om och har svårt att begripa hur spelet överhuvudtaget går till. Frågan blir då hur dessa elever upplever spelet som meningsfullt? Vad kan läraren göra för att ge dessa elever en bollteknisk repertoar och möjlighet att hantera bollen och spelet? Hur kan läraren utifrån undervisningsmodeller och genom att entusiasmera dessa elever motivera dem till att engagera sig i ett bollspel och hitta vägar att finna spelet begripligt. Går det att få ett starkt KASAM i bollspel genom att bara spela ett bollspel? Eller behöver eleverna en massa förövningar och en lärare som entusiasmerar och vägleder eleverna i olika situationer i spelet?

Vår förmåga till KASAM är också beroende av våra *generella motståndsresurser*, *GMR*, och våra *generella motståndsbrister*, *GMB*. Livsmönster utifrån exempelvis social bakgrund, man eller kvinna, socialt stöd, jag-identitet, huruvida den är stark eller svag, kommer att generera möjliga GMR/B. Det gemensamma för alla GMR är att de bidrar till att göra den stress vi utsätts för begriplig. Positiva erfarenheter ökar vår möjlighet att göra erfarenheter ledandes

²⁶ Ibid., s 39-40

²⁷ Ibid., s 44, s 120

till ett starkt KASAM. Negativa händelser, dagliga förtretelser, negativa kommentarer kan istället bli en GMB som blir negativt på individens KASAM. På samma sätt kan tanken för utveckling av KASAM utvecklas till hög eller låg sammanhållning i gruppen och till hög eller låg grad av stöd från överordnade. Socialt stöd eller uppskattning måste finnas för och i det vi gör.²⁸

Vilka GMR och GMB finns för de olika eleverna i klassen i ett bollspel? En elev kanske har föräldrar som stöttar sitt barn i utövandet av bollspel och som spelar boll på fritiden samt är en mycket van bollspelare. Denne elev lyckas med sina prestationer och får uppmuntran från klassen och läraren utöver den säkerhet han eller hon redan har med sig. En annan elev som inte alls har fångats av någon fascination kring att spela boll och aldrig fått höra från sin närmaste omgivning att han eller hon är en bollspelare. Kanske tvärtom fått höra att han eller hon inte är så duktig i att spela boll. Dessa elever möts under lektionen i sitt utövande med de svårigheter och troliga problem detta kan föra med sig och skall bemötas och behandlas av lärare och omgivning.

Vårt KASAM kommer att avgöra hur vi hanterar varje unik situation. Personer med stark KASAM vill lättare gå in i situationer då de bedömer dem som utmaningar istället för att känna dem som spänningsframkallande och hotande. Resurser att möta stressituationer finns redan innan han handlar. De med svagt KASAM blir förvirrade och utan någon vilja att handla, samt benägna att ge upp redan från början.²⁹ Det gäller utifrån detta resonemang att hitta ett sätt att få en elev till ett starkare KASAM i ett bollspel. Att eleven skall känna utmaning istället för spänning och hot i varje situation.

Här menar Antonovsky att begripligheten för ett barn utgår från en känsla och trygghet att den sociala och fysiska världen inte kommer att förändras. Stimuli utifrån kan bli välbekant och förvandlas till rutin. Hanterbarhet blir det med rätt grad av utmaning. Barnet prövar hypotesen om förutsägbarhet och kontinuitet i de situationer som dyker upp och sorterar in dem i sitt sammanhang. Erfarenheter som bidrar till en känsla av meningsfullhet blir viktiga för barnet. Regler, krav och utmaning är av betydelse för belastningsbalansen. Att hitta en känsla av hanterbarhet där omvärldens krav och barnets önskemål bör svara upp mot varandra.³⁰ Det

²⁸ Ibid., s 51-56, s 121

²⁹ Ibid., s 41

³⁰ Ibid., s 122-129

Antonovsky tar upp här sammanfattar de problem en lärare har att hantera i bollspel med en skolklass. Att skapa lagom grad av utmaning för vart och ett av barnen där barnen känner situationen hanterbar. Att få barnen oavsett förkunskaper i bollspel att känna situationen i aktiviteter med bollen och bollspel som trygg. Att skapa en miljö där barnet vågar anta utmaningar som de kan sortera in i sitt sammanhang, känna övningar och spel som begripliga, hanterbara och meningsfulla.

1.5 Syfte och frågeställning

1.5.1 Syfte

I inledningen har jag tagit upp att bollspel är vanligt förekommande i Idrott och hälsa i skolan och upplevs som en populär aktivitet bland många elever. Utifrån att bollspel i skolan också skall utgå från de krav läroplanen ställer, ämnar jag här studera hur bollspel fungerar i Idrott och hälsa. **Studiens syfte är att beskriva lärares erfarenhet och upplevelse av tre olika modeller för bollspelsundervisning med fokus på elevers lärande och delaktighet.**

1.5.2 Frågeställningar:

- Hur upplever lärarna att arbeta med de tre modellerna? Vilka för- och nackdelar känner lärarna att de tre olika modellerna får för undervisningen i bollspel?
- Hur och när passar de tre olika modellerna i undervisningen?
- Vilken syn har lärarna på delaktighet i bollspel och kommer de att uppleva att någon undervisningsmodell fungerar bättre när det gäller att skapa delaktighet?
- Vilka lärandevärden finns i bollspel i skolan och hur utvecklas de utifrån de tre modellerna?

2 Metod

2.1 Val av metod, de tre undervisningsmodellerna

I min undersökning har jag låtit idrottslärare från tre olika skolor prova att undervisa tre skolklasser per skola i bollspel. Tre olika undervisningsmodeller i bollspel har prövats på varje skola. En klass har fått undervisning i en av de tre undervisningsmodellerna, beskrivna nedan. Projektet har pågått under en 10-veckors period. Vid ett av de två tillfällena klasserna haft Idrott och hälsa varje vecka har man haft undervisning med en av de tre modellerna. På en av skolorna har en lärare haft undervisning med ”bara spel gruppen” och en annan lärare haft undervisning med de två andra grupperna. På de övriga två skolorna har en idrottslärare på skolan genomfört undervisningen med alla de tre modellerna.

De olika sätt undervisningen fått bedrivas på har varit:

- **Bara spel gruppen.** En klass per skola undervisas endast genom att spela bollspel i form av målspel. Läraren väljer olika målspel utifrån vad som känns bra utifrån en terminsplanering. I undervisningen ingår endast instruktioner om regler för de olika bollspelen utan andra pedagogiska grepp av läraren i form av förövningar eller pedagogiska regler för att utveckla passningsspel.
- **Pedagogiska regler gruppen.** En klass per skola spelar sina bollspel, målspel, likt ”bara spel gruppen”, utan förarbete i form av bollövningar. I spelet försöker läraren att utveckla lagspelet och barnens passningsspel med hjälp av instruktioner och pedagogiska regler utifrån den manual läraren fått för att genomföra lektionerna (bilaga 4). Exempel på pedagogiska regler har varit att ”alla i laget ska röra bollen före det att laget gör mål”. ”Bollen är fridlyst. Det är förbjudet att ta bollen ur handen på bollhållaren”. ”Den egna planhalvan är fri. Motståndarna måste vänta tills bollen kommit över mittlinjen före det att man får ta bollen”. Läraren har också kunnat lägga in fler bollar i spelet än vad som är normalt för att fler spelare automatiskt skall komma i kontakt med bollen.
- **Övning och pedagogiska regler gruppen.** I en klass per skola kommer spelet att bedrivas med samma typ av instruktioner, pedagogiska regler som i gruppen ovan men här kommer spelet också att förberedas med bollövningar före spelets igångsättande. Övningar med boll genom uppvärmning i form av lekar med boll och genom förövningar med boll före det att man spelar bollspel. Läraren har till sin hjälp haft en manual med förövningar och lekar med boll att använda sig av (bilaga 4). Upplägget i

dessa övningar och lekar har varit övningar där varje barn gjort övningar med varsin boll och därefter gjort övningar gruppvis med en eller flera bollar per grupp. Tanken har varit att förbereda barnen på individ- och gruppnivå inför kommande spel. Läraren har sedan använt sig av pedagogiska regler i sitt sätt att styra spelet.

För att genomföra de tre olika undervisningsmodellerna har varje inblandad lärare erhållit en undervisningsmanual vilken utarbetats av mig (bilaga 4). Manualen har lästs igenom av lärarna i undersökningen och jag har i de fall någon fråga funnits, förtydligat och förklarat texten i manualen. I manualen är det förtydligat på vilket sätt varje grupp ska arbeta. Vilken typ av bollspel man ägnar sig åt är upp till läraren på respektive skola att bestämma. Ett kriterium har dock varit att det ska vara fråga om målspel, spel där samtliga spelare har möjlighet att röra sig över hela planens yta.³¹ Manualen innehåller också övningar som lärarna skall genomföra med den grupp som jobbar med övningar och pedagogiska regler. Ett urval av övningar med instruktion om hur de skall användas finns beskrivet. Även tanken om de pedagogiska reglerna finns med. Jag har beskrivit vad jag menar med pedagogiska regler och gett exempel på sådana. Lärarna har sen själva fått avgöra vilken pedagogisk regel som skall användas i varje enskilt tillfälle. Valet av pedagogisk regel har bestämts utgå från varje unik situation och utifrån klassens förkunskaper, mognad och behov. Detta innebär också en frihet för lärarna att också använda andra pedagogiska regler än de som getts som exempel i manualen.

Instruktionen har varit att varje grupp vid varje lektion i undersökningen skall ha bollaktiviteter i 30 minuter. Dessa 30 minuter har varit ett riktvärde för tiden med boll i undervisningen. De grupper som inte gjort övningar utan endast bedrivit bollspel i spelform har därför haft längre tid med spel än den grupp där spelet föregåtts av förövningar. För denna studie känns tiden till förfogande för undervisning i bollspel inte som avgörande för studiens resultat på annat sätt än det som jag tar upp i avsnittet ”reliabilitet och validitet”. Anledningen till att undervisa varje grupp med lika lång tid i bollspel har annars också varit viktigt för en kommande observationsstudie där jag avser studera utvecklingen i varje grupp som ingått i projektet. För denna studie har jag bedömt det som viktigt att varje grupp får lika mycket undervisningstid med boll.

2.2 Intervjuer

³¹ Björn Bolling, (1997) s 11

Två kvalitativa intervjuer med var och en av de fyra i undersökningen inblandade lärarna har genomförts under och i anslutning till undersökningsperioden. Första intervjutillfället har varit efter tre-fem gångers genomförande av lektionsserien. En av de intervjuade lärarna hade vid den första intervjun hunnit genomföra tre av de tio lektionspassen i undersökningen och de tre andra lärarna hade vid den första intervjun hunnit genomföra fem, hälften av lektionsserien. Direkt efter avslutad undersökning har ytterligare en intervju genomförts.

Jag har valt att genomföra två intervjuer med var och en av de inblandade lärarna, för att vid ett första tillfälle få lärarnas känsla för undervisningsmodellerna i ett läge mitt i processen, för att vid den avslutande intervjun kunna sammanfatta lärarnas åsikter och dessutom se vad som kan ha förändrats i och med processens gång. Den första intervjun har också varit ett bra tillfälle för att försäkra mig om att undersökningen fungerar i den form som varit tänkt och att vid behov möjliggöra eventuella justeringar i frågeställningar i undersökningen.

Intervjuerna är genomförda utifrån en frågeguide (bilaga 2 och 3). Frågeguiden är utformad utifrån studiens syfte och med de underliggande frågeställningarna i studien. Vid varje tillfälle har jag bitt lärarna att avsätta en timmes tid för intervjun. Tid har avtalats per telefon för varje tillfälle. Intervjuerna har genomförts på avskild plats och dokumenterats med hjälp av bandspelare. Under intervjun har jag också fört stödanteckningar som extra hjälp till min frågeguide för att lyckas fånga de frågeställningar jag önskat komma åt. Utskrifterna av intervjuerna har genomförts i anslutning till intervjun. Intervjuerna har, när de skrivits ut, skrivits ut ordagrant, för att sen vid redigerandet och i resultatdelen bearbetats språkligt, se avsnittet ”bearbetning av empiriska data”.

2.3 Urval

I undersökningen har jag gjort ett strategiskt urval av lärare och skolor. Jag har försökt hitta lärare som har nya undervisningsgrupper. Min bakomliggande tanke har varit att läraren inte ska ha skapat rutiner kring undervisningen i Idrott och Hälsa med de grupper som ingår i undersökningen. Eleverna ska inte känna att en lärare helt plötsligt ändrar sitt sätt att undervisa i bollspel. Jag har i mitt urval av lärare försökt hitta lärare med undervisningsgrupper i skolans år 4 till 6.

Min tanke, att välja lärare med undervisningsgrupper i skolans år 4 till 6, härrör sig också från tanken att barnen i skolans år 4 nått en tillräcklig mognad för att kunna spela olika bollspel. De tre klasserna på var och en av skolorna har bestått av barn i skolans år 4 till 6. Varje klass har haft undervisning i Idrott och Hälsa med flickor och pojkar tillsammans. I två av skolorna, i Täby och i Danderyd, har klasstorleken varit mellan 20-25 barn per grupp. I en av skolorna, i Tyresö, har klasstorleken varit ungefär 15 elever per grupp. Enligt lärarna är klasserna helt vanliga skolklasser utan någon idrottsinriktning. Skolklasser med flera barn som spelar olika bollspel på fritiden och barn som inte har någon speciell vana att spela boll.

Det kan också tilläggas att samtliga av de fyra lärare som valde att medverka i undersökningen var män och alla hade i sin ungdom spelat olika former av bollspel inom föreningslivet. Detta var inget som jag eftersökte. Jag har innan undersökningen kontaktat både kvinnor och män, med mer eller mindre vana vid bollspel, som trots visat intresse inte känt sig ha möjlighet att medverka i studien. Lärarnas vana att spela bollspel eller att undervisa i bollspel bör inte vara en faktor som påverkat undersökningen i någon större grad. Lärarna har haft en manual som man följt och som inte varit beroende av den egna vanan av bollspel.

2.4 Etisk diskussion

Idrottslärarna har blivit informerade om undersökningens syfte, frågeställning och tillvägagångssätt för datainsamling. Jag har förklarat varför jag valt ut just dem till att genomföra lektionsserien och därtill att bli intervjuade. Jag har också lovat dem att de ska vara anonyma. De fyra lärarna har varit positiva till att medverka i projektet och därtill att ingå i undersökningen.

Eleverna har fått undervisning i tio lektioner i bollspel under tio veckor. De tre klasserna på varje skola har också haft olika typ av ledarskap. Kring detta finns utrymme för diskussion. Angående att uppnå målen i idrottsämnet med denna mängd bollspel under en begränsad, om än tio veckors, period för de inblandade eleverna har idrottslärarna och jag haft en diskussion och inte funnit skäl för oro. Det skall också tilläggas att eleverna i de berörda klasserna har idrott och hälsa två gånger per vecka. Detta har möjliggjort annat innehåll än boll i idrott och hälsa de veckor undersökningen har pågått. Ett lektionstillfälle har gått åt till undersökningen

och den andra lektionen i Idrott och Hälsa har kunnat fyllas med annat innehåll än bollspel. Innehållet i den del klasserna haft bollspel har också kunnat vara med variation, då lärarna haft friheten att använda sig av olika typer av målspel i undervisningen.

Angående undervisningsmodellerna har ju lärarna hanterat varje klass på sin skola på olika sätt. Vid minst två av de tre olika undervisningssätten har troligtvis läraren agerat på annat sätt än det som är det vanliga sättet för respektive lärare. De tre olika modellerna att undervisa i bollspel förekommer sannolikt i olika sammanhang i skolor varför det i sig inte kan sägas vara något helt unikt i de olika sätten att bedriva bollspel i skolan. Läraren har också varit informerad om att ingripa om något uppstått på lektionen som läraren känt behöver åtgärdas. Riktlinjen och instruktionen har varit att ingen elev ska fara illa i projektet.

Det kan sedan diskuteras om hur riktigt det är att låta en grupp få såväl förövningar som instruktioner kring hur gruppen ska samspela under lektionen, en grupp endast få instruktioner kring hur gruppen ska samspela och en grupp inte få dessa instruktioner över huvud taget. Kring detta kan vridas och vändas åt olika håll. Den grupp som inte fått instruktioner kring samspel kan ju anses arbeta kreativt och med eget ansvar lösa de situationer vilka dyker upp i de olika bollspelen. Det är ju också något av kärnan i hela undersökningen, att lärarna ska pröva hur de tre olika undervisningsmodellerna fungerar och utifrån sina erfarenheter dra sina slutsatser om hur de olika undervisningssätten upplevs fungera. Förhoppningsvis kommer detta sedan att komma skolans samtliga elever till del efter avslutad undersökningsperiod.

2.5 Bearbetning av empiriska data

Efter utskrift av intervjuerna har jag läst igenom materialet. I genomläsningen har jag sökt efter mönster och regelbundenheter men också fäst uppmärksamhet på det som kunnat särskiljas i svaren av idrottslärarna. Utifrån mina teoretiska utgångspunkter och utifrån tidigare presenterat forskningsläge har jag sedan bearbetat det insamlade materialet. I bearbetningen har ingått att plocka fram det som framkommit under intervjuerna och som varit relevant för min undersökning.

En ordagrann intervjuutskrift är enligt Steinar Kvale en sorts hybrid. Det blir en översättning från ett sorts språk, det muntliga, till en annan språkform, den skriftliga. En ordagrann utskrift kan därför förlora i kvalitet i skriftlig form.³² I mitt fall har detta inneburit att jag i några fall tagit bort utfyllnadsord eller ändrat i ordens ordningsföljd, utan att låta det läraren avsett att förmedla gå förlorat. I några fall har jag också försökt förtydliga begripligheten i det läraren sagt om jag upplevt att det läraren sagt har varit svårt att förstå för läsaren utifrån sammanhanget. Jag har försökt att i största möjliga mån redovisa de intervjuades ord utan omskrivningar och har i de fall jag bearbetat texten strävat att redovisa den intervjuades tanke och åsikt utan att gå miste om innebörden i det som sagts och framkommit. Det som framkommit i intervjuerna redovisas dels i undersökningens resultat men också i något fall i diskussionsavsnittet.

2.6 Objektivitet och kvalitet

Min tidigare erfarenhet som idrottslärare med 20 års undervisning i idrott och hälsa samt erfarenheter från mitt arbete med undervisning på GIH i bollspel kan inte passera obemärkt förbi. Som intervjuare har jag försökt att inte låta dessa erfarenheter påverka intervjuerna. Jag har bemödat mig om att förhålla mig objektiv och att låta de intervjuade få ge uttryck för sina upplevelser, känslor och erfarenheter. Nollställd, som en term för objektivitet kan man dock inte vara men utifrån bästa förmåga kan man undvika att ge uttryck för egna åsikter och försöka få den intervjuades föreställningar att komma fram.³³ Helt fritt från påverkan utifrån är det alltså svårt att hävda att undersökningen kan vara.

Mitt eget sätt att undervisa i bollspel i min lärargärning, de inblandade lärarnas egna erfarenheter och även de inblandade elevernas tidigare erfarenheter kan troligtvis inte helt uteslutas ha påverkat processens gång. De inblandade lärarna har ju tidigare undervisat på ett sätt de tror på. Detta undervisningssätt kan jag inte utesluta ha påverkan på lärarnas svar under intervjuerna. På samma sätt kan det sätt eleverna tidigare haft sin undervisning i bollspel eventuellt ha påverkat elevernas motivation under lektionsserien.

Lärarnas förmåga att läsa och tolka den undervisningsmanual de haft under projektet är också av betydelse för hur lektionsserien kunnat genomföras. Hur har de kunnat genomföra det som

³² Steinar Kvale, *Den kvalitativa forskningsintervjun*, (Lund: Studentlitteratur, 1997) s 152-153

³³ Jan Trost, *Kvalitativa intervjuer*, (Lund: Studentlitteratur, 1997) s103

är instruerat i manualen och hur väl man klarat att genomföra undervisningen enligt manualens tankegång? Har den grupp som haft i uppgift att endast spela verkligen fått genomföra spelet på det sätt som varit tänkt? Har den grupp som också haft i uppgift att spela, men med pedagogiska regler fått genomföra spelet på det sätt som varit tänkt och har den grupp som haft övningar och spel med pedagogiska regler fått genomföra sitt bollspel på det sätt som varit tänkt? Lärarna anser sig ha lyckats med att följa manualen i de flesta avseenden. I något läge säger man sig ha fått minska på speltiden om lektionstiden varit knapp. Detta har dock varit i undantagsfall. Även pedagogiska regler och förövningar har gjorts i linje med manualen. Undantag har varit att man gjort andra förövningar än de som varit i manualen, övningar man känt passat bättre för stunden. I några fall har man också använt andra pedagogiska regler än de förslag som getts i manualen vilket också varit helt i linje med manualens upplägg.

2.7 Reliabilitet och validitet

Denna undersökning är gjord som en kvalitativ studie med intervjuer av fyra lärare. Var och en av lärarna har intervjuats vid två tillfällen. En intervju har skett mitt i undersökningen och en intervju har gjorts efter undersökningsperiodens slut. Jan Trost belyser problemet med reliabilitet i kvalitativa studier då det inte kan garanteras att individen vid två skilda tillfällen kommer att svara på ett likartat sätt vid en intervju. Individen gör hela tiden nya erfarenheter vilka påverkar hur svaret på samma fråga kan komma att förändras.³⁴ Trost skriver förvisso inte att två intervjuer med en och samma person skulle kunna göra att detta problem kan förbises. Min tro är dock att de två intervjuerna med var och en av de inblandade lärarna ändå kan stärka reliabiliteten och validiteten. Eventuella gemensamma mönster som framkommer från första intervjutillfälle till det andra kan stärka tilltron till att lärarens svar också varit det läraren verkligen har menat. Att göra två intervjuer har också gett mig en möjlighet att ta upp sådant jag känt vara viktigt för studien vid det andra intervjutillfället, i de fall jag missat någon detalj vid det första intervjutillfället. Ett viktigt syfte med att genomföra två intervjuer med de inblandade lärarna har också varit att se om något framkommit en bit in i undersökningen och som sen har upplevts helt annorlunda av läraren efter genomförandet av hela undersökningen. Två intervjuer har också hjälpt till att nå en fördjupad diskussion med idrottslärarna kring frågeställningarna i studien samt också gett mig möjligheten att göra eventuella justeringar av frågorna från den första intervjun till den andra intervjun. I detta

³⁴ Ibid., s100-101

sammanhang har också den första intervjun varit en god hjälp att försäkra mig om att undersökningen fungerat i den form som varit tänkt. Min vilja att i undersökningen vara så objektiv som möjligt, tillsammans med en noggrannhet kan också förhoppningsvis stärka reliabiliteten.

Validiteten bör också vara god i undersökningen då mina intervjufrågor utgått från det jag önskar undersöka och haft utgångspunkt i studiens syfte och frågeställningar.³⁵ Jag har också försökt eliminera felkällor efter bästa förmåga. Varje grupp har haft lika många undervisningstillfällen och en skriftlig manual har bifogats de inblandade lärarna. I varje grupp har varje lektion med boll pågått i 30 minuter. Dessa 30 minuter har varit ett riktvärde för tiden med boll i undervisningen. De grupper som inte gjort övningar utan endast bedrivit bollspel i spelform har därför haft längre tid med spel än den grupp där spelet föregåtts av förövningar. Att de tre grupperna på varje skola haft lika lång undervisningstid med boll vid varje enskilt tillfälle är kanske inte avgörande för lärarnas erfarenheter och upplevelse, men det har ändå varit ett sätt att säkerställa att inte en differentierad tid för grupperna med bollundervisning kunnat ses som en felkälla i undersökningen. En reaktion från eleverna på hur lång undervisningstiden varit med boll skulle eventuellt kunna påverka lärarnas upplevelser och erfarenheter av undervisningen.

3. Resultat

Undersökningens resultat är presenterade med utgångspunkt från vad som varit relevant i förhållande till studiens syfte. Detta syfte var att beskriva lärares erfarenhet och upplevelse av tre olika modeller för bollspelsundervisning med fokus på elevers lärande och delaktighet. Resultaten är strukturerade utifrån studiens frågeställningar och redovisas nedan punkt för punkt.

3.1 Lärarnas upplevelse att jobba med de tre modellerna

³⁵ Steinar Kvale, (1997) s 215

Lärarna på de tre skolorna har i mångt och mycket en likartad upplevelse att arbeta med de tre modellerna? För- och nackdelar med modellerna är i svaren från lärarna liknande på de tre skolorna. Läraren på skola 1 sammanfattar sina tankar.

Det känns bäst att ha den första (gruppen med övningar och pedagogiska regler, min kommentar) gruppen. Den sista gruppen (enbart spel, min kommentar) känner jag att det inte ger lika mycket där. Det är möjligt att jag ska gå in.... Bra Lisa, bra skott och så där.

Jag känner att jag mer är en observatör i den gruppen (spelgruppen, min kommentar). Det känns som vem som helst skulle bara kunna dela i dem i två gäng, kasta in en boll och köra egentligen. Jag är ju inte sådan som person, jag måste ju stå där och peppa dem och vara med och döma. Bryta och gå in när någon blir förbannad på någon annan och säga att så gör vi inte här.

Lärare på skola 2 tycker att hela projektet känts bra men med en svårighet. Han upplever att 30 minuter har känts som en mycket lång tid för spel.

Jo, det känns bra. Jag tycker med tanke på att det blir så mycket spel så blir det, det är det som är det svåra, att det blir bra spel hela tiden, i alla de trettio minuterna. Den grupp man ska ge mycket regler och mycket tips, det blir lite problem där (avser gruppen med pedagogiska regler, min kommentar). Där kan de bli lite trötta på att få så mycket tips och idéer att det nästan kan bli för mycket medan mellangruppen fungerar bäst. (Mellangruppen är gruppen med övning och pedagogiska regler, min kommentar). Den fungerar bäst. I den grupp som bara spelar kan det bli lite tjafs i spelet. Där är det mest bråk i spelet. Och i gruppen som spelar med ledning av mig känns det som att de ibland tycker att ska han komma in igen med en massa grejer (avser återigen gruppen med pedagogiska regler, min kommentar).

Lärare på skola 3 som hade gruppen med förövningar och pedagogiska regler samt gruppen med pedagogiska regler uttrycker sin känsla för bollprojektet på detta sätt.

Jag tycker det är lättare med förövningar. Då bygger man upp lite mot momentet. Med pedagogiska regler blir det att man börjar spela och man pratar lite om regler man jag tycker det är lättare att köra lite förövningar.

Samma lärare på skola 3 är övertygad om att gruppen med förövningar före spelet fått en bättre utveckling i bollspel och att eleverna fått ett bättre lärande. De mindre bollvana barnen behöver byggas upp i teknisk färdighet och lära sig det aktuella spelet. Precis som för lärare på skola 2 upplevs också 30 minuters spel som mycket långt för lärare på skola 3.

Det som varit svårt är de trettio minuterna. Det var lite för lång tid. Det var ett litet problem. Speciellt när det händer saker. Den grupp med övningar. Där har det gått bra. Men för den grupp som bara spelar, där var det jobbigt och för den andra gruppen också som spelar med lärarledning, trettio minuter är lång tid. Nu har vi varit inomhus, och trettio minuter i vår lilla sal är ju lång tid. Men annars tycker jag att det fungerat bra.

Att gruppen som bara spelade utan några pedagogiska regler hade det jobbigt hade de två lärarna på skola 3 gemensamt uppmärksammat. Läraren som hade hand om gruppen med bara spel tyckte att det också känns konstigt i den vanliga lärargärningen att ha en grupp som endast spelar. Att inte kunna gå in och göra justeringar i spelet när man upplevt att något blivit fel.

Det känns för långt (speltiden, min kommentar). Och sen är det att man fått order att inte gå in och man får inte... Här känner jag att de starka eleverna tagit över och spelar mycket mer och så. Det skulle jag vilja gå in och styra. Och sen är det att man tappar bollen och de kommentarer en del kan vräka ur sig. Man får ju ta ett steg tillbaka. Det är svårt att ta det här steget tillbaka.

Lite senare säger han om gruppen som endast spelar.

Det finns kanske 2-3 tjejer som inte har trivts med det här nånting alls. Som har vantrivts med projektet. Vilket har inneburit också att de har klivit åt sidan och har varit med väldigt litet. Några killar också som tar ett steg tillbaka. Inte så att de inte är med men att de tar ett steg tillbaka. Tar för sig mindre och spelar mindre. Byter oftare.

Här förtjänas att kommentera att lärarna i manualen och vid genomgången före projektet fått instruktionen att se till att idrottens officiella regelsystem fungerade och att ordningen fungerade på lektionen. Det har betonats att ingen elev skall behöva bli utsatt i något läge utifrån kommentarer av kamrater eller inte få chansen att spela eventuellt beroende på att en elev bestämmer att några får vara på planen och några andra inte får vara det. Att det blivit så för denna grupp beror på att den inblandade läraren missuppfattat sitt handlingsutrymme i manualen. Det viktiga har varit att skilja på att spela med pedagogisk vägledning av läraren i två grupper och utan pedagogisk vägledning i en grupp. Bristen på den pedagogiska vägledningen kan ju vara ett skäl till att en elev önskat att byta oftare i spelet och att några elever inte känt projektet som stimulerande. Detta har i så fall varit inom ramen för projektet. Läraren på skola 3 med bara spel gruppen upplever att många av eleverna kanske har en annan bild av den långa speltiden.

Men jag tror det är jag som upplever det så, jag tror inte eleverna upplever det så. Det har aldrig varit så det har dött ut eller att de har känt att det är konstigt...

Ett annat sätt att visa känslan av att jobba med de tre bollspelsmodellerna uttrycker läraren på skola 1 så här.

Den grupp med förövningar har varit roligast att leda. Har man bara spel hela tiden kan man låta vem som helst vara lärare. Det kan alla. Det är bara att slänga in en boll och sen vara passiv.

Sammanfattningsvis upplever de inblandade lärarna att det känts bäst att använda den undervisningsmodell där spelet har föregåtts av förövningar. Man har i den modellen känt att man gör ett jobb som lärare och försöker utveckla eleverna i bollspelet. Framförallt har det bland lärarna poängterats behovet av förövningar för mindre bollvana elever. Att använda pedagogiska regler i spelet har upplevts som viktigt av samtliga lärare. Pedagogiska regler och instruktioner för att få fler spelare delaktiga i spelet och för att lära barnen hur de bättre kan klara det aktuella spelet. Det enda positiva med att bara spela kommenterades från en av de inblandade lärarna på det sätt att det i något läge kunde vara skönt att få ställa sig vid sidan av och endast observera spelet. Det kändes skönt och bekvämt att för stunden få vara observatör.

Att om man ser till att det är det färdiga spelet så är ju den sista klassen (gruppen med bara spel, min kommentar) lättare om man ska göra så.

Han återkommer lite senare i intervjun med följande.

De andra är lite svårare, den pedagogiska gruppen (gruppen med endast spel med pedagogiska regler) i mitten där det är bara regler, är väldigt tjatriga, tjafsiga, de pratar mer än de spelar. Och då är ju lite intressant, och det kan man ju undra varför är det så? Det vet jag inte...

Läraren på skola 3 som haft två av de tre grupperna känner så här för modellernas för- och nackdelar.

Jag tycker om att bygga upp ett spelmoment. I Norge är jag van vid veckoperioder. Att vi har ett spel under en period. Att bygga in spelövningar och sen så blir det ju mycket spel. Jag är van att tänka lite annorlunda. Men det är på gott och ont. Det att bara spela utan säga någonting, det känns väldigt konstigt.

För elevernas del var lärarna överens om att de som förlorade på att inte få göra förövningar var de mindre bollvana eleverna. I förövningar har de under lektionen haft en del bollkontakt och dessutom fått möjlighet att utveckla en viss teknisk färdighet att ha med sig i spelen. Att endast spela kunde, med eller utan pedagogiska regler, ibland uppskattas av de elever som enligt lärarna redan hade vana att spela boll och troligtvis var aktiva med bollspel på fritiden. För dessa elever kunde, enligt en av lärarna, även de pedagogiska reglerna kännas som tjatiga och ge ett omotiverat stopp av spelet. Uttryck i stil med, ska han komma och säga en massa saker nu igen, var en detalj läraren tog upp. Samtliga lärare var också eniga om att det var till ondo att endast spela för de mindre bollvana eleverna. Speciellt utsatta var de mindre bollvana flickorna i en undervisningsmodell med bara spel. I samtliga intervjuer framkom att lärarna ibland ville skilja flickor och pojkar åt i spelet med boll och en av lärarna var inne på att

dessutom försöka prova att ha idrott med flickor och pojkar åtskilda. Några korta kommentarer från lärarna kan sammanfatta en känsla av fördelar och nackdelar med de olika modellerna.

Läraren på skola 3 med gruppen för bara spel känner ett problem med att bara spela.

Nackdelen att göra på det här sättet är ju att de starka eleverna tar över. Så är det ju. Inte att de ojusta och så. De har varit bra stämning men de spelar mer, har bollen mer och så.

Läraren på skola 2 sammanfattar kort fördelar och nackdelar med modellerna.

Fördelar med förövningar är för de ovana att de får öva före vi spelar och känna sig trygga ... Bara spel är också en nackdel. Alla är inte jätteaktiva. Det funkar inte för alla.

3.2 Hur och när passar de tre modellerna i undervisningen?

Det är inte helt självklart hur en lektion i bollspel skall läggas upp i bollspel tycker lärarna i undersökningen. Vanligtvis använder samtliga intervjuade lärare förövningar i bollspel inför ett spel men elevernas förkunskaper, mognad och gruppklimatet i klassen spelar också in i valet av undervisningsmodell. Generellt anser lärarna att ju yngre barnen är och ju mindre förkunskap som finns i gruppen, desto större är behovet av förövningar i bollspel. Behovet av förövningar blir också beroende av vilket spel som spelas i skolan. Vissa spel, som eleverna är vana att se och vana att spela, på skolgården eller i andra sammanhang behöver inte mycket förarbete. Andra spel, vilka av lärarna betecknas som svårare, behöver däremot en hel del förövningar för att kunna hanteras i undervisningen. Lärare på skola 1 uttalar sig angående elevernas vana bollspel och om spelens svårighetsgrad.

Basket behöver både förövningar och pedagogiska regler. Basket är en komplex sport. Det är lite stegregler, hur man hanterar bollen och hur hård boll man ska ha osv. Bollen kan ju vara så hård och då kan man ju med pedagogiska regler välja vilken boll man ska köra med. Den är stor, tung och gör ont om man tappar den. Det är stor skillnad mot ex fotboll. Nu kör vi förvisso bara smålagsspel i fotboll på skolan men fotboll kan du köra spel och gruppen blir bättre och bättre för varje gång de spelar. Jag upplever inte det på samma sätt i basket. Det kan nu också bero på att de spelar fotboll på nästan varje rast. I fotboll kan man köra utan att man säger något. Så länge de får köra på sina villkor så kan de bara köra.

Lärare på skola 2 menar på likartat sätt att olika spel och olika kunskap hos eleverna i olika spel avgör hur man måste undervisa i bollspel. I innebandy behöver han inte göra några förövningar innan man spelar i och med att så många spelar innebandy på rasterna. Handboll tycker han däremot är väldigt svårt för eleverna vilket gör behovet av förövningar och att ge

pedagogiska tips i spelet mycket större. När jag frågar om det finns grupper som passar för att bedriva undervisningen med att bara spela säger han.

Det skulle vara om man inte hade någon bollovan i klassen. Men såna klasser finns ju inte.

Lärarnas tankar kan så här långt kännas lite motsägelsefulla. Å ena sidan uttrycker lärarna här en tanke om att vissa bollspel kan igångsättas utan förövningar i och med att de spelas så mycket av eleverna på rasterna. Å andra sidan framkommer ett problem att igångsätta spelet utan förövningar då de mindre bollvana barnen behöver förövningar för att lära känna bollen. En tolkning kan vara att vissa spel blir lätta att igångsätta utan förövningar då tillräckligt många elever begriper spelet för att spelet skall kunna genomföras. Spelet i sig kommer då att fungera utan att förövas. Troligtvis är det dock inte alla elever som spelar bollspel på rasterna eller på andra sätt lärt sig att spela boll. Man kan i detta sammanhang fundera över hur de elever som av något skäl avstått att spela innebandy eller fotboll på rasten sedan upplever det att spela dessa bollspel utan någon förövning under nästkommande idrottslektion.

Läraren med bara spel gruppen på skola 3 är också inne på val av spel som avgörande för om det går att spela utan förövningar och pedagogiska regler. Han gör bland annat en skillnad på spel där man hanterade bollen i handen, ”handspel”, och spel där man hanterade bollen med klubba eller med foten. I ”handspel” ägde man bollen på ett annat sätt än exempelvis i fotboll och kunde känna kontroll över bollen. Var dessa dessutom spel som inte var spel inom föreningsidrotten, vilka han kallar ”föreningsspel”, utan istället spel som han istället kallade ”konstruerade”, konstruerade exempelvis för att passa i en liten gymnastiksal, upplevde han dessutom att eleverna mer kunde starta från samma utgångspunkt. Den gemensamma utgångspunkten gjorde att alla elever på ett bättre sätt vågade prova spelet. Han gör här en jämförelse mellan basketboll och doppboll.

Basketboll behöver övas men doppboll kan hanteras genom endast spel.

Han fortsätter:

Sådana mer konstruerade spel där alla får börja lite mer från scratch så att säga. Det fungerar bättre.

När han går vidare kommer han ändå in på fördelen av pedagogiska regler även med dessa spel.

Sen kan man om inte haft det här upplägget gjort så att man stegrat mer. Kanske börjat väldigt enkelt och få in doppbollen och sen hur gör man mål nu och så sen gör vi på det här sättet istället.

Han utvecklar sitt sätt att resonera i diskussionen av val mellan spel där du kontrollerar bollen med handen och spel där du använder fot eller klubba.

För det första kan man ju ha olika talanger. Någon är bra på ett spel och några är bra på ett annat spel. Men det som är så tydligt i handspelen är att när man har bollen så har man bollen. Det är inget snack om att när jag har bollen så har jag bollen. I fotboll och bandy är det ofta mer diffust om vem som har bollen.

Vilket passar bäst för dem som inte får bollen så ofta?

Handspel, fast då de konstruerade spelen. Där man liksom har några förkunskaper och där man får chansen att fånga bollen och sen passa vidare. Du har bollen och ingen får ta bollen när du har den, om man lägger in en sån regel.

När jag diskuterar problemet utifrån synvinkeln hur det kan kännas att ha kontroll över bollen tar han upp en annan aspekt.

Ja plus en sak till. Det kan ju nästan vara en skräckupplevelse att ha bollen. Nu har jag bollen och all fokus är på mig och nu måste jag göra något av den och så blir man stressad av det men. Jag upplever ändå att jag ser att de har bollen i handspelen och sen kan jag ju inte säga hur de exakt upplever att ha bollen. Men de får i alla fall chansen att hålla bollen när de har den. Tar man nästa nivå elever, de som inte är så duktiga men vill vara med, så tror jag att de upplever att de får en mycket bättre chans i handspelen. Det var intressant, jag har inte funderat så mycket på det, att det beror ju på vilken känsla du får när du har bollen i din ägo. Det kan ju kanske bli jobbigare med handspelen för några elever.

Samma lärare är inne på att många barn verkligen uppskattar att bara spela boll utan övningar och instruktioner från läraren.

Men jag skulle tycka det var intressant om man tog ett knattelag i en sport och bara inte tränade utan bara spelade och såg hur bra de skulle bli.

Jag gör en kommentar om att han i det läget har en grupp som har valt att delta.

Ja typ ett hockeylag, ett knattelag och det enda de skulle göra under en timme var att spela match som de förmodligen tycker är allra roligast. De kanske skulle bli lika bra som det här laget som gnuggar passningar. Det är ju lite samma tanke (som att bara spela i min studie, min kommentar) men i ett föreningslag där syftet kanske lite mer är att bli duktiga i det man håller på med. I skolan är det väl egentligen av underordnad betydelse hur bra de blir i en sport. Det viktiga är väl att de hittar något de tycker om och som passar dem och som de vill hålla på med.

Lärare på skola 3 som har grupperna med förövningar och med pedagogiska regler tar också upp elevernas ålder och mognad som viktigt när man skall välja metod i bollspelsundervisningen.

I äldre åldrar är det lättare, där du har haft dem en längre tid och de kan reglerna. Du känner dem och de kan mer. Där är det mycket lättare att säga att nu ska vi spela. Där kan man säga att nu kör vi basket och de vet vad de handlar om. Nu har jag två fyror i projektet och de är ju färskare så därför känner jag att det grundläggande är väldigt viktigt. För de som inte har så mycket boll i sig och som lär sig, hur man rör sig.

Han känner dock att en del förarbete måste göras i alla hans grupper, även i äldre åldrar. Detta gäller speciellt i grupper som inte kommit långt i sitt lärande i bollspel men även generellt.

...men jag tycker det är jätte viktigt att man går in och lägger grunden för hur man ska spela för det finns ju alltid de som tar för sig för mycket.

Även lärare på skola 1 är inne på ålderns betydelse i val av undervisningssätt i bollspel. Ju yngre barn, desto större behov av förövningar menar han

3.3 Lärarnas syn på delaktighet i bollspel.

Delaktighet i bollspel kan vara ett begrepp att diskutera. Jag har tidigare gjort jämförelser mellan den vane bollspelaren och den helt ovane bollspelaren och deras olika förutsättningar av att kunna spela och delta i bollspel. För att vidare kunna diskutera delaktighet i bollspel har jag här bett idrottslärarna att ge sin syn på saken.

Lärare på skola 2 har definierat ett drömläge av delaktighet i ett bollspel på detta sätt.

En dröm är ju att alla visar tydligt att de vill ha bollen. Passa – passa mig, passa mig! Och att de inte står kvar när de anfaller, det är lätt att någon står kvar, att de inte måste ha bollen men att de är med i spelet och följer med i spelet och rör på sig hela tiden.

Lärare på skola 1 talar om vikten att alla får känna sig delaktiga i ett bollspel och att alla skall få röra bollen i ett spel. Att de som är mer vana bollspelare skall ”bjuda på sig” och lära upp de som inte kan och se till att de mer ovana bollspelarna också får röra bollen i spelet. Hans tankar om möjligheten att delta i ett spel och att känna sig delaktig uttrycker han så här.

Jag tycker att självförtroendet med bollen styr vad man gör. Jag tror att det är så. Från den som är mest ovan och kör förövningar, då blir de ju inte helt ovana att dribbla bollen, då vågar man hålla i den. Oavsett vad kompisarna sen säger kanske man dribblar den några extra meter, sen passar och sen skjuter.

När jag sen frågar om vilka elever som har de här problemen, att våga agera i spelet utvecklar han att problem med ovana vid att spela bollspel finns hos både pojkar och flickor. Hans svar

andas dock en hos honom inneboende känsla av att pojkarna framöver kommer att utveckla en större vana att spela boll.

Jag tror att i fyran, så upplever jag att ovana både finns hos tjejer och killar. Jag tror att en del killar inte håller på med boll, än så länge, de har inte riktigt hittat det.

Lärare på skola 3 som har grupperna med övningar och pedagogiska regler känner ungefär som lärare på skola 2 att en elev bör utveckla ett visst beteende för att vara delaktig i spelet.

Nej men det är ju det att kanske man inte behöver ha bollen, men kanske det att man är delaktig är att man följer med i spelet, man rör sig lite enligt den aktivitet som man utför, man behöver kanske inte vara den som har bollen hela tiden men att man deltar aktivt och man ser att eleven deltar med blicken. Är du med? Det kan alltså också vara att delta. Det finns ju fortfarande elever som riktigt har så mycket för sig men som fortfarande är med. Så det är intressant det där med delaktighet.

Lärarna tar upp vikten av att man som deltagare i bollspel vill ha bollen i spelet men också att man som deltagare i spelet följer med i spelet. Att man följer med sitt lag upp i anfall när det egna laget har bollen och att man följer med sitt lag ner i försvar när motståndarna har bollen. Att känna sig delaktig i bollspel kan troligtvis bero på vanan att spela boll. Med en större vana att spela boll blir det fler detaljer än att röra bollen i spelet som ger en känsla av delaktighet. Rörelser som görs utan boll i spelet, i vilken utsträckning de görs, utifrån vilket syfte de görs och hur meningsfulla rörelserna känns kan påverka känslan av delaktighet i spelen.

3.3.1 Utveckling av delaktighet i bollspel genom undervisningsmodellerna.

Min utgångspunkt har varit att de barn som behöver utvecklas i delaktighet i bollspel är de ovana bollspelarna. Att vara delaktig i bollspel har jag i denna frågeställning, i samförstånd med idrottslärarna, definierat som att röra bollen i spelet. Detta utifrån tanken att den ovane bollspelaren har svårt att begripa vilka rörelser som skall och kan göras i ett bollspel. Dessa ovana bollspelare kan då eventuellt känna sig delaktiga i hur ofta och hur mycket de rör bollen i spelet. Den som har bollen ofta är mycket delaktig och den som sällan rör bollen är mindre delaktig i spelet.

I intervjuvaren om hur de olika undervisningsmodellerna fungerat i att utveckla delaktigheten i bollspel hos barnen i projektet framkommer ytterligare infallsvinklar på delaktighet. Infallsvinklar på hur grupperna utvecklat sitt intresse för bollspel och tankar utifrån idrottslärares grundtanke om att vara delaktig i bollspel.

Lärare på skola 1 känner att en utveckling i elevernas beteende, oavsett grupptillhörighet, har skett genom bollprojektet i viljan och intresset att delta i bollaktiviteter.

Nej. Jo, lite ändå. Förut kanske det var 5 i varje klass som inte vill ha med boll att göra. Nu kanske det är en i varje klass. Som sätter sig ned när vi kör boll och som är omöjliga att få med... Den stora skillnaden är att de vågar mer. Inte det beteendet att när de får bollen så passar de iväg bollen och det spelar ingen roll var bollen hamnar. Nu tar de emot bollen och tittar vad de ska göra och vem de ska passa.

Skillnader syns dock i beteende hos deltagarna i grupperna med övningar och pedagogiska regler samt pedagogiska regler, i jämförelse med den grupp där man endast spelar.

... i den andra gruppen, när de får bollen, det är på gränsen till att de vill ha bort den så fort som möjligt, till att ha lite mer självförtroende att våga dribbla några meter. I den sista gruppen (bara spel gruppen, min kommentar), de som är ovana, de passar direkt, de dribblar inte utan de tar bollen och passar.

Lärarna på de tre skolorna har upplevt att eleverna blivit olika delaktiga i de tre olika undervisningsmodellerna. Lärare på skola 1 känner sig uppleva skillnader i beteendet hos grupperna.

Den första gruppen (övning och pedagogiska regler, min kommentar) känner jag att de har en större helhet, förstår spelet när de har dribblat lite och kört teknikträning innan. Den sista gruppen (bara spel gruppen, min kommentar), där är det fortfarande de som är duktiga killar, som kör sitt race. Då är det att vinna matchen som gäller, det är inte att passa bollen till "lilla Lisa" som inte har fått en passning, utan det är skjuta själv. Och även de som inte är så duktiga men som har det här självförtroendet att dribbla, de passar inte heller. Det känner jag är den stora skillnaden mellan första och sista gruppen.

Samma lärare känner tydliga skillnader i hur delaktigheten i spelet påverkats på olika sätt i de tre undervisningsmodellerna. I den första intervjun uttrycker han.

Ja, de som kör första delen, (dvs förövningar och pedagogiska regler, min kommentar), de blir skickligare med bollen, de förstår spelet mer och de passar mycket mer än vad de andra klasserna gör, de rör sig annorlunda. De bollar basketen annorlunda. De studsar inte med två händer. De använder en hand, försöker så mycket som möjligt. De stannar upp, springer inte med den, passar den vidare om de står stilla. De försöker ändå och jag har inte gått igenom regler med dem än. Jag tycker jag att de har lyckats. Jag har gått igenom teknik men inga regler. Sedan har vi då gruppen som har kört pedagogiska regler i spelet. Kört olika varianter där. Där blir det killarna tuffare och de spelar mycket fulare och de som är duktigare på basket kör ganska tufft och dribblar väldigt mycket och spelar inte bollen så mycket. Men däremot när man säger att alla ska ha bollen innan man får göra poäng då blir det lite större rörelse, men fortfarande så blir det så att... Ja, just det att man går in, man börjar med att spela, sedan går man in och bryter, nu är det så här vi kör. Så kör de och så blir det lite bättre, så säger de att tjejerna fortfarande bara kastar iväg bollen så fort de får den. ..Fast det är väl där jag känner att man måste hitta på några bra regler som gör att alla

vågar. Kanske att när de tar emot bollen så måste du dribbla den några meter och sedan passa. Den sista klassen, de har bara spel, där är spelet fortfarande så att de duktiga gör alla poäng. Hamnar någon som inte spelar basket i ena laget så säger barnen direkt "det är ojämnt lag". Det har inte varit så i de andra klasserna. Två killar spelar basket, då blir det diskussion på en gång. Jag vet inte om det beror på klassen eller om det beror på spelet. Men det är så jag upplever det alla fall.

I ovanstående svar framkommer också att en skillnad finns i gruppen angående spelnivån mellan pojkar och flickor vilket inte är helt i linje med det svar läraren gett i avsnittet om lärarnas syn på delaktighet i bollspel. Även om läraren inte upplevt att man behöver göra en sortering i vana och ovana vid bollspel utifrån att vara pojke eller flicka så har ändå eleverna i något läge själva gjort denna sortering utifrån de kommentarer de kan ge ifrån sig i spelet.

I den andra intervjun, efter slutförandet av projektet uttrycker han.

Jag tror det handlar om upplevelsen av boll blir annorlunda genom projektet. Det går fortare i utvecklingen hos de som har förövningar men utveckling sker i varje grupp. De som inte har förövningar kan ha problem att den som inte får boll kan börja gråta för att han inte får röra bollen. I gruppen med förövningar har ju alla haft bollen en stor del av lektionen redan innan vi spelar. Alla har ju haft en boll under lektionen när vi först kört förövningar....

Den grupp som har förövningar och pedagogiska regler och den grupp med pedagogiska regler har gått allra bäst. Märker jag att spelet inte funkar riktigt kan jag lägga in en regel eller så kan jag lägga in en förövning lektionen efter på det de behöver träna på. Man kan behöva gå igenom vissa regler och hur man ska göra..... I den grupp som bara spelar är det några som hamnar utanför. Alla deltar inte lika mycket. Ibland kan det vara så att om man inte har pedagogiska regler så kan det bli så att man inte får röra bollen på 6 min. Och när man fått bollen så har man kastat bollen vidare på en gång..... Det läget kommer man ju inte i i den första och andra gruppen. Där kan jag ju lägga in en regel om att man ska göra tre passningar innan ni får komma över mittlinjen eller liknande.

Utifrån att utföra något vid bollinnehav menar han vidare att det är i gruppen där han gjort förövningar som utvecklingen varit tydligast. Speciellt bland de bollovana eleverna.

Det är någon tjej som fortfarande har svårt men för många har det vänt... De försöker göra något. Det kan vara så att de springer någon extra meter eller dribblar bollen. Förut var det så att de skulle bort med bollen så fort de fick bollen eller till och med att de skulle undvika att få bollen.

Läraren på skola 1 upplever en intressant utveckling för den grupp där man bara spelat jämfört med gruppen med förövningar. Detta är i utveckling av rörelse utan boll i spelet.

Jag kan gå in och säga hur de kan hitta fria ytor och hur de skall röra sig men de gör det inte automatiskt (till gruppen med förövningar, min anmärkning). I sista gruppen (bara spel gruppen, min anmärkning) blir

det nästan automatiskt. De tvingas röra sig. Det är väl en eller två som inte hittar hur de skall röra sig och blir utanför. De som är på gränsen till att vara vana eller ovana, de rör sig bättre i bara spel grupperna.

De elever som haft förövningar kan bli irriterade om de inte får passningar vilket inte blir på samma sätt bland de elever som endast har spelat boll säger han också avslutningsvis i detta sammanhang. Lärare på skola 2 känner att grupperna där läraren gått in med pedagogiska regler i spelet fått ett annat tankesätt i bollspel jämfört med den grupp som bara spelat.

Gruppen med övningar och pedagogiska regler tror jag att man kommer att märka skillnad med. Jag märker hur de pratar nu när vi kör. Nu ska eller nu måste vi passa Malin. Här kommer det nog att märkas skillnad i passningsspelet. De har kommit in i det tänket. Det har visserligen pedagogiska regler gruppen också gjort. De pratar mycket om passningsspel. Att alla ska få röra bollen. Att alla ska få vara delaktiga. Det hörs mycket och pratas mycket. Passa – passa – passa. Det tycker jag inte att det gjordes i början. Nu måste jag använda alla på plan. Jag säger att det måste inte bli mål varje gång utan det är viktiga att det blir ett bra spel. Vi kan göra så att man måste göra 4 passningar på rad och sen blir det ett skott. Då är det bra.

Efter projektet sammanfattar han i den andra intervjun beteendet och utvecklingen hos de bollovana eleverna såsom att de tidigare bara kastade iväg bollen när de fick bollen och under projektet utvecklat en förmåga att ta det lugnare med bollen.

De skjuter inte så ofta om vi har basket men de tar det lugnare... De studsar inte så mycket. Egentligen är det fortfarande att snabbt få iväg bollen men mer riktat än tidigare. Inte bara hasta iväg bollen.

Lärare på skola 2 är också säker på vilka undervisningsmodeller som utvecklat delaktigheten bäst i spelet hos eleverna.

Ja, där tycker jag att den grupp som får pedagogiska tips i spelet fungerat bäst. De har nog flest bollkontakter per elev men också i den grupp med förövningar. Det är nog svårt att säga vem som har mest där. Det är stor skillnad i spelet. Här är alla delaktiga. Det är ingen som står kvar längre. Som står kvar längst bak om vi har basket. Alla rör sig och är med.

Det resonemang han för gäller de två grupper som haft pedagogiska tips samt i ena gruppen även förövningar. Han menar dock att en positiv utveckling även skett i den grupp där man endast spelat. Här menar han fortsättningsvis också att det är skillnad på hur eleverna känner för förövningar utifrån elevens vana att spela boll. Om de bollovana säger han.

De vill ju spela mycket. Hade alla bollovana hamnat i bara spel gruppen så hade det fungerat (att bara spela, min anmärkning). De kräver ju mycket. De tycker inte det blir kul med för mycket basic-övningar. De vet att det i alla fall blir spel efter ett tag. Har vi haft övningar i 15 minuter så blir det spel sen.

Om de bollovana säger han sen:

De blir bäst med förövningar. De känns mer delaktiga. De får mer koll på vad som händer. De kanske inte får så jättemycket passningar men de står inte och inte vill ha bollen utan de är beredda på vad som händer och vill ha bollen.

På samma sätt svarar han när vi pratar om utvecklande av den tekniska bollrepertoaren och förmågan att kunna hantera bollen och vilken grupp som fungerar bäst.

Det måste vara den grupp som förövningar.

Lärare på skola 3 med undervisningsgruppen med förövningar och pedagogiska regler samt gruppen med pedagogiska regler ser en utveckling i spelet hos dem som han kallar bollrädda. Han har tidigare i intervjun sagt sig se en mycket positiv utveckling i båda sina grupper men menar att förövningar har ett värde före spel:

Ja, jag tycker det. Bara att ge dem känslan och tryggheten att de kan och att bygga upp dem i det de kan och att när vi spelar, att de får det lugn de behöver. Att de inte behöver vara så jättebra för att vara med och spela.

I den andra intervjun uttrycker han återigen att utvecklingen hos de bollovana varit positiv i båda hans grupper.

Idag så är de inte rädda att de ska få sig en smäll eller nånting för de vet att de får hålla bollen för reglerna säger att de inte får röra varandra. Då är det mycket lugnare för dem. De har tid att titta upp och ge en pass till de som kommer runt och det ser de ju att de andra springer runt för att hjälpa dem. Och då lär de sig själva att de ska springa och komma mot dem som har bollen.... Jag tycker fortfarande det saknas en del förståelse hur man ska springa. Hur man ska röra sig och rörelsemönster och så men jag ser att de vågar och tar för sig hjälper till i alla delar. Känner de att de har chans att få bollen och röra sig och få bollen utan att bli påhoppade vilket jag ser som ett stort problem i den åldern där alla är inriktade på att vinna. För vi den biten tror jag att alla kan utvecklas vidare och våga mer och ta för sig mer. De som aldrig tycker om boll kan lära sig med hjälp av det här och tycka mer om boll. De har möjlighet att vara delaktiga mera. Det ser jag som positivt och sen är det ju att de som har bollkänsla kommer alltid att ta för sig.

Han menar vidare att även rörelserna bland barnen blivit bättre. De gör rörelser utan boll och deltar på detta sätt mer aktivt i spelet. Aktiviteten bland de mer ovana spelarna är dock fortfarande försiktig när de har bollen i sin ägo.

Det finns ju någon som provar att studsas lite grand men det är inte som jag hade hoppats på. Så länge de vet att de får vara i lugn och ro utan att någon hoppar på dem så ger det dem självförtroende och kunskaper tycker jag. De känner att de aldrig behöver stressa eller jäkta för att det kommer någon och tar bollen ifrån dem.

Jag sätter mig ner efter varje lektion och frågar hur det har varit och då säger de att, den som aldrig varit speciellt framåt, att idag var det roligt att spela basket. Då har vi kommit en bit på väg. Då har vi utveckling när de som brukar var tysta kan räcka upp handen och säga att idag var det jätteroligt, idag fick jag pass.

Läraren med bara spel i skola 3 känner däremot det bekymmersamt att bara spela för att få alla delaktiga i spelet. När jag frågar vad de bollovana gör med bollen i spelet svarar han kort.

De passar snabbt.

När jag sen frågar honom om en utveckling skett hos de bollovana under projektet i vad de gör med bollen svarar han.

Jag tror inte att detta är rätt forum för dem.

3.4 Lärandevärden i bollspel i skolan.

Vad lär sig eleverna i bollspel i skolan och vilka värden ser idrottslärarna med bollspel i undervisningen? Hur skall bollspel användas i skolan för att ge eleverna det önskade lärandet? Min avsikt var att belysa frågan om lärandevärden i bollspel utifrån den läroplan som gäller för skolan men lärarnas svar blev istället mer allmänt hållna. Lärarna gav i svaren sina tankar om bollspel, värden av bollspel och vad man kände var viktigt i elevernas utveckling.

Ett värde som framkommer bland lärarna är att skapa ett intresse kring att spela bollspel. Ett intresse som gör att barnet fortsätter sitt bollspelande inom idrottsrörelsen eller på annat sätt och som gör att man behåller intresset i ett längre tidsperspektiv. Intresseskapandet upplevs bland lärarna som viktigare än hur bra man blir i bollspel.

Lärare på skola 1 uttrycker:

Skapa rörelseglädje med boll. Om man gör det rätt tycker alla att boll är kul. Boll är världens bästa instrument och slår man ihop bollidrotter är det ju världens största idrott.

Är man 45 och vill spela med sitt barn eller ännu äldre och vill spela med sitt barnbarn så ska man inte tycka att det farligt att hålla i en boll.

Dessutom kan man kanske hitta något i att spela boll. Går man i fyran och får testa basket kanske man blir intresserad och vill spela även på fritiden. Man kanske vill testa på i en klubb.

Liknande tankar finns också hos läraren som haft den grupp som bara spelat på skola 3.

I skolan är det väl egentligen av underordnad betydelse hur bra de blir i en sport. Det viktiga är väl att de hittar något de tycker om och som passar dem och som de vill hålla på med.

Bollspel upplevs enligt samtliga av lärarna som ett bra medel för att utveckla samarbete i klassen. Lärare på skola 2 uttrycker:

Det är ju samarbetet i klassen framför allt. Det försöker jag tänka på sen när jag gör lag. Jag brukar försöka tänka att de aldrig ska spela med samma, utan att de ska spela med olika hela tiden. Jag brukar förklara att det funkar att inte alltid vara med den man tycker om och nu gör jag lagen och det gäller att kunna samarbeta med alla i klassen. Samarbetet är det jag tycker är viktigast med bollspel.

Han utvecklar vidare:

Jag har försökt förklara för eleverna att detta är skolidrott och inte samma sak som när de är sina aktiviteter på kvällar och helger.

Han exemplifierar med basketboll

Jag säger att det viktigaste inte är reglerna utan att vi lirar. Det spelar inte så stor roll om man dubbeldribblar eller går innanför linjerna. Basket har ju också väldigt mycket regler, jag går igenom de allra viktigaste reglerna. Vid tjafs då blir det uppkast och att man säger till att man inte får knuffas med varandra, det brukar funka bra....

Han fortsätter med hur han vill utveckla samarbete och ansvarstagande bland eleverna

Jag säger det att när man spelar i klubben så är ju alla jätteduktiga och så kommer det inte alltid vara i skolan. Det kommer vara de som inte tycker att det är så roligt med boll. Bollspel i skolan ska vara för alla...

Om vi ska ha boll så kan jag innan lektionen snacka med de här killarna som är jätteduktiga och säga till dem att, idag vill jag inte att du skjuter i alla lägen och att du dribblar hela tiden utan att du kan vara med och hjälpa till istället. Målen kan du göra på träning eller i match och det är inte på samma sätt i skolan. På vissa fungerar det jättebra men några tycker det är alldeles för kul att göra mål.

Om utvecklingen av bollspel och lärandet genom bollprojektet utvecklar han:

Man har sett att det har blivit spel, det är inte så ofta de håller på och springer solo. Ofta har jag tänkt på att man kan passa varandra, man kan passa alla.

Han upplever en viss skillnad mellan grupperna där det varit viktigt med att använda såväl förövningar som pedagogiska regler:

Nästan alla grupper har fått det tänket. De grupper som har pedagogiska tips har fått det jättemycket. Det blir bäst med förövningar. De känns mer delaktiga. De får mer koll på vad som händer. De kanske inte får så jättemycket passningar men de står inte och vill inte ha bollen utan de är beredda på vad som händer och vill ha bollen.... Men nu känns det som att även om de inte får bollen så följer de med i spelet. Då rör de sig och de kanske inte får passning men de följer med.

Om den individuella utvecklingen bland de mer ovana bollspelarna uttrycker han:

I början hade de bara kastat iväg bollen en 6-7 meter men nu så tar de det lugnare. Man slänger bara iväg bollen enstaka gånger. De skjuter inte så ofta om vi har basket men de tar det lugnare.

Även lärare på skola 3 med grupperna som haft spel med pedagogiska regler och gruppen med förövningar och spel med pedagogiska regler upplever att barnen utvecklats och lär sig i bollspel genom bollprojektet.

De som inte tagit för sig har utvecklats och tar för sig mer. De springer mer, i bägge grupperna tycker jag. De är där och de vill vara med. De vet nu att de får en pass och de vet nu att de får hålla bollen i lugn och ro. Det hjälper. De lyfter sig allihop.

Han berättar vidare om elevernas känsla för att spela boll som framkommer vid lektionsutvärderingen.

Jag sätter mig ner efter varje lektion och frågar hur det har varit och då säger de att, den som aldrig varit speciellt framåt, att idag var det roligt att spela basket. Då har vi kommit en bit på väg. Då har vi utveckling, när de som brukar var tysta kan räcka upp handen och säga att idag var det jätteroligt, idag fick jag pass.

De viktigaste lärandevärden som förs fram av lärarna är sammanfattningsvis att skapa intresse kring boll och att använda bollspel för utveckling av samarbetsförmåga. Utveckling av individens förmåga i bollspel känns inte vara det centrala i lärandet. I lärarnas svar framkommer dock att eleverna behöver lära sig en viss teknik i bollspel för att kunna tillgodogöra sig spelen och få ut något av dem. Utveckling av den egna förmågan och tekniken i bollspel gör det lättare medverka i klassens bollspel. Det blir också tydligt i svaren att de elever som inte klarar att hantera bollen och inte begriper vad bollspelen går ut på får svårt att uppskatta och tillgodogöra sig bollspelen. En viss bollteknisk repertoar blir viktig att ha i bollspel för att kunna delta i utvecklandet av samarbete genom bollspel. Den bolltekniska repertoaren framkommer också av lärarnas svar vara en möjlighet till att känna trygghet i det man gör och känna bollspelet hanterbart.

När lärarna beskriver hur bollspel ska användas utifrån dagens läroplan menar de att det måste bli med utgångspunkt från modellerna med förövningar och med pedagogiska regler. Där ges möjligheten att gå in och bryta spelet, ge tips till hur spelet skall utvecklas så att alla får en chans att känna att de deltar i spelet. Genom förövningar lär sig barnen att hantera bollen och vågar att prova att utföra saker med bollen. Lärare på skola 2 uttrycker:

Jag vill undervisa i boll lite som det här projektet, med den grupp som har övningar och sen spel med lite tips i spelet men inte för mycket. Det gäller att låta dem spela mycket, ibland måste man gå in och bryta men att övningarna före ändå varit viktiga för att bygga spelet.

Lärarna är också inne på att behöva nivågruppera eller att dela gruppen i en pojkgrupp och en flickgrupp i bollspel. Läraren med gruppen för bara spel på skola tre uttrycker både behov av förövningar och behov av nivågruppering eller skild undervisning mellan pojkar och flickor.

De tycker det är roligt med spelet. Men lite förövningar, en till två förövningar och sen spel, man vill komma till spelet... Antingen gruppera, att inte blanda heller... I många klasser behöver tjejerna få vara för sig själva. Jag blir mer och mer inne på att köra tjejgympa och killgympa. Det är väldigt olika i olika klasser också. Men sen är det ju att kunna gå in och styra upp när något händer.

4. Sammanfattande diskussion

I diskussionsdelen har jag utgått från studiens syfte; att beskriva lärares erfarenhet och upplevelse av tre olika modeller för bollspelsundervisning med fokus på elevers lärande och delaktighet. Studiens syfte har sedan valts att diskuteras utifrån den teoretiska utgångspunkt, KASAM, jag haft i undersökningen.

Precis som i resultatdelen har jag också gjort en strukturering utifrån studiens frågeställningar.

Hur upplever lärarna att arbeta med de tre modellerna? Vilka för- och nackdelar känner lärarna att de tre olika modellerna får för undervisningen i bollspel?

Hur och när passar de tre olika modellerna i undervisningen? Vilken syn har lärarna på delaktighet i bollspel och kommer de att uppleva att någon undervisningsmodell fungerar bättre när det gäller att skapa delaktighet? Vilka värden finns i bollspel i skolan och hur utvecklas de utifrån de tre modellerna?

4.1 Reflektioner kring studien

Hur lärarna upplever de tre olika bollspelsmodellerna kan antas bero på det arbetssätt läraren känner sig ha i sin vanliga bollspelsundervisning. Samtliga inblandade lärare arbetar vanligtvis i likhet med modellen med förövningar och pedagogiska regler. Det är troligtvis också ett arbetssätt som eleverna på de inblandade skolorna är vana vid. Allt detta har med

stor sannolikhet påverkat lärarnas känsla för vad de sett och upplevt under lektionerna och de svar man gett i intervjuerna.

Lärarna i undersökningen har bedömt att grupperna på respektive skola hade jämgoda förkunskaper. På en skola kände läraren att en grupp kunde ha något bättre förmåga i bollspel och satte den gruppen som den grupp som enbart skulle spela, utan pedagogiska regler eller förövningar. På en skola kände läraren ingen som helst skillnad mellan grupperna i förkunskaper innan undersökningen och på den sista av skolorna lät man den äldre gruppen bli den grupp som endast skulle spela. Detta i tron att de eventuellt kunde ha bättre förkunskaper och på så sätt bättre kunde klara att hantera spelet utan pedagogiska regler och utan förövningar. Man kan i lärarnas val av vilka grupper som fick prova vilken modell göra ett antagande om lärarnas egen tro om modellernas effekt före starten av undersökningen.

4.2 Lärarnas upplevelse att arbeta med de tre modellerna

Att bygga upp en lektion med hjälp av förövningar har känts som naturligt av samtliga inblandade lärare. Ett skäl till det kan säkert vara att man är van vid det arbetssättet från olika utbildningar, från lärarutbildningar och från utbildningar inom idrottsrörelsen. Lärarna i undersökningen var dock nyfikna på hur bollspelet skulle utvecklas i de olika grupperna när man gjorde lektionerna med bara spel, med eller utan pedagogiska regler i spelet.

Lärarna har i intervju svaren, utan undantag, känt att det bästa sättet att undervisa har varit att använda förövningar före spelet. Man beskrev det som att spel är något som kommer efter några inledande övningar. En av lärarna önskade dessutom att ha flera bollektioner i följd för att kunna bygga spelet än mer. Han ville för att utveckla barnen och göra spelet mer begripligt arbeta tematiskt kring olika bollspel i sin vanliga undervisning.

Det starkaste skälet till att använda förövningar i spelet var för att ge de mindre erfarna bollspelarna en chans att utvecklas i spelet. En av lärarna såg det också som en chans för dessa barn att åtminstone få ha bollen under denna del av lektionen och få chansen att prova att utföra övningar med boll. Dessa synpunkter ligger väl i linje med behovet av att utveckla en teknisk bollrepertoar som Rune Giske talar om och om behovet att göra spelet hanterbart som Antonovsky tar upp som en del av KASAM.

En av två fördelar med att bara låta en grupp spela boll var att det kunde kännas skönt och bekvämt att titta på spelet som en lärare beskrev det. Man kunde också få en överblick av gruppen och i ett observationsläge se vad som hände i gruppen. Den andra fördelen kunde vara såsom läraren på skola 2 beskrev det; att några elever kunde ta kommandot på ett positivt sätt och försöka få igång gruppen. Läraren kunde i det läget kanske ersättas av en elev som ger feedback till de övriga i klassen och stimulerar deltagarna till aktioner i spelet. En lärares roll kan ju i förövningar och i spelet vara en GMR, en generell motståndsresurs som bidrar till att göra den stress barnet utsätts för till mindre belastande, som ökar KASAM i bollspel hos deltagaren och gör övningar och spel mer hanterbart, begripligt och meningsfullt. En lärare och kamrater i klassen kan göra att situationen känns trygg och gör att deltagaren vågar försöka utan rädsla att misslyckas. Ett antal misslyckanden kommer troligtvis att ske i övningar och spel för alla, oavsett individens förkunskaper och mognad. Att ändå fortsätta försöka kan antas vara en väg att så småningom allt bättre kunna hantera bollen, få en teknisk bollrepertoar och så småningom göra spelet begripligt och meningsfullt.

4. 3 Hur och när passar de tre olika modellerna i undervisningen?

Valet av undervisningsmodell i bollspel kan variera. Lärarna i undersökningen tar upp tankar om förförståelse och erfarenheter bland gruppdeltagarna för hur man kan välja undervisningsmodell i undervisningen.³⁶ Att bara spela boll utan några som helst förövningar och utan pedagogiska regler kan ibland vara en fungerande undervisningsmodell. Lärarnas tankegångar kan sammanfattas såsom att om en grupp har en god förförståelse och förkunskap och har en tillräcklig mognad så minskar behovet av övningar och instruktioner. De exempel som lärarna tagit fram har varit i grupper som valt att delta i en aktivitet, exempelvis inom föreningsidrotten eller utifrån att ha valt att spela ett bollspel, ofta innebandy eller fotboll på rasten i skolan. Andra exempel har varit utifrån hur svårt ett spel har varit och utifrån åldern på deltagarna i gruppen. Ju lättare ett spel har varit, desto mindre förövningar har man behövt använda och ju äldre deltagarna varit har man på samma sätt behövt använda mindre förövningar. De spel som lärarna i undersökningen ansett vara lätta för eleverna är de spel som eleverna använder på fritiden. På rasterna i skolan eller i de föreningar som finns på orten.

³⁶ Arfwedson, Gerd B, Arfwedson Gerhard, (2002) s 25-36

Det känns lätt att förstå de synpunkter som kommit från lärarna i undersökningen. Om många av eleverna redan har en förståelse av spelet blir spelen antagligen lätta att igångsätta. Man kan också anta att förmågan att hantera bollen och hantera spelet finns hos många av eleverna samt förmågan att veta vad man skall göra i spelet. Förmågor som möjliggör att göra bra val i fråga om man skall passa eller dribbla bollen eller göra ett försök att göra mål. Alla dessa ingredienser gör att deltagaren känner spelet meningsfullt. Den som dessutom valt att ingå i en förening kan eventuellt också känna bollspelet som meningsfullt oavsett hur väl man utifrån ålder och förkunskaper begriper spelet och kan hantera det. Eventuell support hemifrån av föräldrar och av kompisar man deltar tillsammans med kan stärka KASAM för barnet i föreningen. Så småningom kommer nog detta barn att hitta sina vägar att hantera och begripa spelet.

Ålder och mognad kan antas hänga ihop med att individen också i olika sammanhang fått erövra förkunskaper och en förmåga att hantera boll och bollspel. Här kan det dock vara så att en elev, oavsett ålder eller mognad, inte lyckats i bollspel vid de tillfällen man provat bollspel och därför inte känner bollspel som vare sig hanterbart, begripligt eller meningsfullt. Det kan också vara så att en elev inte valt att spela bollspel på rasterna eller valt att delta i en idrottsförening i bollspel på fritiden. För denna elev kan förövningar vara ett sätt att över huvud taget lära sig hantera bollen och skaffa sig en teknisk bollrepertoar och med det en förmåga att hantera bollen i spelet. Läraren kan sen också behöva använda sig av ett antal pedagogiska regler som hjälper eleven till att bättre kunna delta, begripa spelen och förhoppningsvis finna bollspelen som meningsfulla. Kanske görs den bästa sammanfattningen av läraren på skola 2 angående när man kan använda sig av att bara spela boll i en skolklass.

Det skulle vara om man inte hade någon bollovan i klassen. Men såna klasser finns ju inte.

Sammanfattningsvis kan Arfwedsons och Arfwedsons två teoretiska utgångspunkter för undervisning, den materiella teorin, där utgångspunkten är bildningsstoff, fakta och färdiga strukturer och den formella teorin, där ett processtänkande och ett krav på produktion komplettera varandra även i bollspelsundervisningen. I vissa lägen kan eleven behöva matas med övningar och färdiga strukturer för att utveckla sin förmåga och bolltekniska repertoar. I andra lägen kan man låta en mer formell utgångspunkt råda med eleven som aktiv i kunskapsprocessen och elevaktivitet som ett krav i undervisningen.³⁷ Förövningarna kan i

³⁷ Arfwedson, Gerd B, Arfwedson Gerhard, (2002) s 57-87

skolans bollundervisning representera den materiella teorin och spelet, med eller utan pedagogiska regler, representera den formella teorin.

4.4 Lärarnas syn på delaktighet i bollspel?

Delaktighet i bollspel kan vara ett begrepp att diskutera. Jag har tidigare tagit upp elitspelaren i ett fotbollslag som inte rör bollen mer än någon minut av matchens 90 minuter och ändå med största sannolikhet känner sig delaktig i sitt lags fram- eller motgångar. Jag har också berört den ovane bollspelaren som kanske inte alls skulle känna samma delaktighet som elitspelaren med så lite bollberöring i en match.

En av lärarna i undersökningen definierade sitt drömläge när det gäller att vara delaktig i bollspel i skolan genom att barnen tydligt visade att de vill ha bollen och att alla barnen söker att få passningar. I spelet följer alla barnen med laget upp i anfall när man har bollen och följer med laget ned i försvar när motståndarna har bollen. I diskussionerna med lärarna framkom också att det finns elever i klasserna som gör på detta sätt. De rör sig hela tiden i spelet. De följer med sitt lag upp i anfall och försöker komma i läge för att få passningar och de följer med sitt lag ner i försvar för att göra det svårt för motståndarna att göra mål. Det som framkommer är att detta sätt att delta i spelet används av de mer bollvana eleverna i klasserna. De som kan hantera en boll och har en bolltekniskt utvecklad repertoar och begriper vad spelet går ut på.

För några elever i varje klass förhåller det sig annorlunda. Läraren som hade gruppen med bara spel på skola 3 uttryckte sig så här.

Vi har åtminstone en som inte fattar spelet över huvud taget.

När jag sen frågade hur den här spelaren betar sig?

Hon söker sig till kanterna. Hon ställer sig där hon har minst chans att få bollen och hon byter väldigt snabbt. För de här eleverna vore det bra att ha nivågrupperat på något vis eller att tjejerna fick spela för sig. Nu är den här klassen speciell ändå, att tjejerna är väldigt starka och jag kan ju se fördelar med det.

Detta problem, att delta i bollspel fanns i alla skolor. Samtliga lärare berörde åtminstone vid något tillfälle skillnader mellan de som var vana vid att spela boll och de som var ovana att spela boll och mellan pojkar och flickor. I ett fall framkom ju också en tro från en av lärarna

om att de bollovana pojkarna förr eller senare kan komma att utveckla en vana att spela boll. En vana som kanske inte de bollovana flickorna kommer att utveckla. För de ovana bollspelarna, och i synnerhet de bollovana flickorna, var det svårt att över huvud taget komma åt att röra bollen. I antalet bollmottagningar var man hänvisad till hjälp, antingen av någon mer erfaren bollspelare som passade bollen eller av de pedagogiska regler läraren lade in i spelet. När en ovan bollspelare hade bollen handlade det sedan ofta om att passa iväg bollen så snabbt som möjligt. Eller som lärare på skola 2 uttryckte det att bara kasta iväg bollen en sex till sju meter. Denna problematik, om hur man får ett spel att fungera i grupper med såväl ovana som vana bollspelare, stämmer väl överens med problematiken kring hur vår bollvana utvecklar oss i spelet. Där Anders Hallings tankar om hur tiden från att ha mottagit bollen till att göra en handling blir betydligt längre för den ovane spelaren jämfört med den vane spelaren och hur kommunikationen, verbal och icke verbal blir viktig i spelet. Den erfarna spelaren kan exempelvis stötta de mindre erfarna spelarna i att uppfatta spelsituationerna snabbare och sättet vi kommunicerar på kan bli avgörande för att skapa goda relationer i bollspel.³⁸

För att öka möjligheten att delta i spelet var det inte ovanligt att lärarna, istället för att låta de mer bollvana eleverna hjälpa de ovana bollspelarna, önskade att vid olika tillfällen kunna nivågruppera, eller göra pojk- och flickgrupper i spelet. Utifrån de synpunkter som kommit fram aktualiseras frågan om hur undervisningsgrupper i Idrott och Hälsa ska vara sammansatta. Hur meningsfullt är bollspelet för det barn som bara kastar iväg bollen när man väl fått bollen och vad kan vi göra för att ge en möjlighet för barnen att hantera och begripa bollspelandet? Ett sätt att bedriva undervisningen kan ju vara att låta flickorna ha idrott för sig och pojkarna ha idrott för sig. Detta sätt skulle också kunna fungera i grupper där pojkar och flickor har idrott tillsammans, att i bollspelen låta gruppen delas upp i en pojk- och en flickgrupp men också kunna varieras med att göra en nivågruppering i klassen utifrån elevernas vana att spela boll. I en sådan nivågruppering kan man eventuellt låta någon mer erfaren bollspelare i linje med Anders Hallings resonemang ingå bland de ovana bollspelarna i en roll att bygga upp spelet. En uppbyggnad av spelet för att göra spelet mer begripligt och förhoppningsvis meningsfullt för deltagarna.

³⁸ Anders Halling, Bjarne Andersen, Charlotte Skov Agergaard, Charlotte Worm, *Bolden i spil – teambold i teori og praksis*, (Odense: Syddansk universitetsforlag, 2005), s 68

4.5 Elevernas utveckling av delaktighet utifrån de tre olika modellerna

Elevernas delaktighet i bollspel utvecklades oavsett undervisningsmodell i de flesta fall. Men det blev skillnader i hur utvecklingen gick till. Den tekniska bollrepertoaren har enligt lärarna utvecklats mest hos de grupper som inlett lektionen med förövningar. Passningsspelet, att låta alla elever få passningar i spelet, har utvecklats mest hos de grupper som haft förövningar och pedagogiska regler och hos den grupp som haft pedagogiska regler. På åtminstone två av skolorna har man också tyckt sig se en utveckling i spelet hos den grupp som bara spelar bollspel. Rörelser bland spelarna har utvecklats i spelet hos ”bara spel gruppen”. Eleverna har enligt lärarna uppfattats som tvingade att röra sig för att få passningar och också utvecklat en sådan förmåga. Däremot har inte alla elever utvecklat denna förmåga utan ett par elever har istället hamnat utanför spelet.

Samtliga lärare upplevde att förövningar varit viktiga för att utveckla en teknisk bollrepertoar och en förmåga att kunna hantera bollen. En av lärarna är också inne på att förövningarna är viktiga för att försäkra sig om att eleverna åtminstone får känna sig delaktiga under en del av lektionen. Under delen med förövningar rör ju alla bollen menar han.

De pedagogiska reglerna har varit ett medel att kunna styra hur förloppet under spelet utvecklar sig. Genom att använda sig av pedagogiska regler ur manualen eller sådana man utifrån tillfället valt att skapa, har man kunnat försäkra sig om att alla i laget får röra bollen eller exempelvis att ingen får ta bollen ur handen på den som har bollen. De pedagogiska reglerna har också varit ett sätt att öka begripligheten i spelet. Lärarna tycker sig genom att stoppa spelet och ge instruktioner kunna få klassen att förstå vad man kan och skall göra i spelet.

Att spela boll utan någon förövning eller pedagogisk regel kan alltså visa sig fungera i en del fall. Men utifrån de inblandade lärarnas svar i intervjuerna var denna modell inte ett bra sätt för alla barn. Även om lärarna i några fall ansetts vara tjatiga när de stoppar spelet och går in och påverkar vad som skall ske kan nog de pedagogiska reglerna vara en god möjlighet att göra spelet mer begripligt och hanterbart för många av barnen. På samma sätt kan nog hanterbarheten antas öka med utvecklandet av en bollteknisk repertoar. En utvecklad teknik som möjliggör att kunna passa bollen eller dribbla den utifrån den situation som uppstår på banan. Det känns svårt att förstå hur en elev skall kunna finna spelet meningsfullt utan att

över huvud taget få röra bollen i spelet vilket riskerade att bli fallet i de grupper som bara spelade. Det kan också vara att fundera över hur det upplevs att spela bollspel utan att ha en teknisk bollrepertoar att hantera spelet utifrån. En teknisk förmåga som en grundtrygghet i linje mot de *movement capacities* Margaret Whitehead³⁹ uttrycker och som troligtvis är en god hjälp för att vilja och våga ingå i ett spel.

Sammantaget har alltså förövningar och pedagogiska regler varit ett sätt att göra bollspelet hanterbart, begripligt och en möjlighet att försöka göra spelet meningsfullt. Ett sätt att hitta ett sorts KASAM för eleverna i bollspel. Genom att bara spela lyckades förvisso många att genom en sorts problemlösningsmetod utveckla egenskaper som gjorde dem delaktiga i spelet. Men för några blev det ingen begriplighet och troligtvis ingen mening med spelet utan förövningar och pedagogiska regler.

4.6 Lärandevärden i bollspel i skolan

När jag frågade lärarna om värdefrågan med bollspel utgick jag från värden och lärande utifrån läroplanen i ämnet Idrott och Hälsa. Även om de svar jag fick om värdet och lärandet i bollspel kan ligga i linje med vad läroplanen önskar blev jag ändå överraskad av hur opreciserat lärarna uttryckte om vad bollspel skall ge eleverna. För lärarna i undersökningen kan det sägas att man samstämmt haft en vilja att eleverna oavsett förkunskaper ska ha kul i bollspel. Rörelseglädje har varit ett nyckelord. Det har också i intervjuerna framkommit värden ur ett livslångt perspektiv och vikten av att utveckla samarbete och gruppkänsla genom bollspel samt att bollspel är bra för utveckling av kreativitet. Hur bra man blir i bollspel i skolan har lärarna tyckt vara mindre viktigt utan istället har man tyckt att det är viktigt att man hittar något, inte nödvändigtvis bollspel, som man sedan också kan utveckla på fritiden och som en lärare tyckte, så småningom kan ha som en trevlig aktivitet med sina barn och barnbarn. De synpunkter lärarna ger i intervjuerna om lärandevärden ligger helt i linje med vad som framkommit i den Nationella utvärderingen av Idrott och Hälsa. Här framkommer att såväl lärare som elever uttrycker att ha roligt och att utveckla samarbete som

³⁹ Margaret Whitehead, (2001)

de viktigaste lärandevärdena för ämnet. Lärarna tycker också att de viktigaste aktiviteterna i Idrott och Hälsa är övningar som tränar samarbete.⁴⁰

Det framkom också av lärarna att bollspel var en möjlighet för att utveckla gemenskap i gruppen och att jobba med utveckling av samarbete. Samarbete var för en av lärarna det viktigaste lärandevärdet i bollspel. Här framkom också tankar om att de mer vana bollspelarna måste ta ansvar och hjälpa de mindre bollvana eleverna. De vana bollspelarna måste lära sig att skilja på skolans bollspelsundervisning och på det bollspel de har inom föreningsidrotten. I skolan önskade läraren att den vane bollspelaren ibland kan avstå från att göra ett mål och istället försöka att få de mindre vana bollspelarna aktiva genom att passa dem bollen. Detta synsätt blir en återgivning av Anders Hallings resonemang om kommunikation, verbal som icke verbal som viktig för kvaliteten av handlingsprocessen i bollspel.⁴¹ Kommunikation kan eventuellt också utifrån detta synsätt vara ett lärande att utveckla och en hjälp i utvecklingen av samarbete genom bollspel i skolan. Denna hjälp från de vana bollspelarna kan kanske också göra spelet mer begripligt, hanterbart och förhoppningsvis även mer meningsfullt för de mindre vana bollspelarna. En stor utmaning kanske ligger i att få de mer vana bollspelarna att finna förståelse för detta sätt att tänka i skolans bollspelsundervisning och att få dem att förstå värdet och lärandet i att ta ett ansvar för sitt lag och utveckla sina kamrater.

Lärande i bollspel på individnivå var inte centralt i lärarnas svar om lärande i bollspel. I några fall var tanken också att det inte ansågs väsentligt hur bra man blev i bollspel i skolan utan att det viktiga istället var att finna något man uppskattade och ville göra mer av på fritiden. Men i detta resonemang, likväl som i ett resonemang om att använda bollspel för utveckling av samarbete i gruppen kan man fundera över om det inte är viktigt att lära sig att hantera bollen på ett bra sätt. Lärarna uttrycker i flera sammanhang att det är de barn som inte har god bollteknisk repertoar som har svårt att göra sig gällande i bollspelen. Barnen som inte klarar att hantera bollen blir inte delaktiga i spelet utifrån resonemanget att få passningar av kamraterna. Frågan blir hur väl man uppskattar bollspelen om man inte kan hantera bollen och hur det påverkar viljan att sysselsätta sig med bollspel på fritiden? Man kan också fundera

⁴⁰ Skolverket, *Nationella utvärderingen av grundskolan 2003*, (Stockholm: Fritzes, 2005) s 21, 24, 100, 121

⁴¹ Anders Halling, Bjarne Andersen, Charlotte Skov Agergaard, Charlotte Worm, *Bolden i spil – teambold i teori og praksis*, (Odense: Syddansk universitetsforlag, 2005), s 68

över hur väl man kan delta i utvecklandet av samarbete genom bollspel utan att aktivt delta i spelet?

När lärarna beskriver hur de vill bedriva sin bollspelsundervisning framkommer också att de tycker att det är viktigt att lära barnen att hantera bollspel på individnivå. Förövningarna uttrycks ha en betydelse för mindre bollvana barn och för att lära sig att utveckla och en teknisk bollrepertoar. Läraren på skola 1 uttrycker det så här:

Jag kan inte jobba utan förövningar. Förövningar gör att du kan bryta ned spelet till något litet. Exempelvis fotboll eller basket, vilket spel som helst. För att kunna springa med en boll i salen och slå en passning måste du också kunna dribbla bollen. Enda sättet att lära sig dribbla bollen är att du får en egen boll och att man kör mycket övningar i att dribbla bollen. Annars kan du aldrig lära dig var du skall spela. Du har bollen så oerhört lite tid i spelet. Under tre minuter är det inte säkert att du ens fått röra bollen. Och när du rör bollen kanske det är i tre till fyra sekunder och så mycket spelar vi inte basket att man kan lära sig att dribbla och att spela bara på den tid vi spelar. Det är likadant med skott. Allting måste nötas på något sätt. Och det gör man inte genom spel därför att det blir inte på samma sätt. Förövningar blir det bästa för då får man bli delaktig.

Samtliga lärare upplevde att förövningar varit viktiga för att utveckla en teknisk bollrepertoar och en förmåga att kunna hantera bollen. Ovanstående svar visar på ett exempel att försäkra sig om att eleverna åtminstone får känna sig delaktiga, och kanske få en chans till lärande, under en del av lektionen. Under delen med förövningar rör ju alla bollen menar han.

Det blir med utgångspunkt från det valda undervisningssättet fler saker man vill uppnå i bollspel än att utveckla samarbete och att få barnen att tycka att det är roligt att spela boll. Även om lärarna känner det som viktigt att lära sig att hantera bollen för att bättre kunna ta del av spelen så kan effekterna och värdet av att lära sig på det individuella planet bli mer än så. Kanske kan barnen i det individuella lärandet också komma till att utveckla en *fysisk förmåga* och hitta lagom *utmanande situationer* som Whitehead pratar om.⁴² Kanske kan det också bidra till en förmåga att göra meningsfulla rörelser med och utan boll i bollspelet utifrån sammanhanget. Denna tankegång blir i så fall också helt i linje med tidigare resonemang om KASAM i bollspel. Att lära sig hantera bollen blir ett viktigt lärande tillsammans med att lära sig att begripa vad spelen går ut på och förhoppningsvis en möjlighet att när man känner bollspelet som meningsfullt kunna använda bollspelen för att utveckla samarbete på gruppnivå. För att beskriva detta låter jag här lärare på skola 3 med grupperna

⁴² Margaret Whitehead, (2001)

som haft spel med pedagogiska regler och gruppen med förövningar komma till uttryck i den andra intervjun jag hade med honom.

De som inte tagit för sig har utvecklats och tar för sig mer. De springer mer, i bägge grupperna tycker jag. De är där och de vill vara med. De vet nu att de får en pass och de vet nu att de får hålla bollen i lugn och ro. Det hjälper. De lyfter sig allihop.

4.7 Slutsatser

Idrottslärarna uppger i intervjuerna att de föredrar att undervisa utifrån modellen med förövningar och pedagogiska regler. Förövningar och pedagogiska regler har ansetts som viktiga i undervisningen i bollspel. Genom förövningar kan man lära sig och utveckla en grundläggande bollteknisk repertoar med möjligheten att hantera bollen på individnivå. Förövningar kan också skapa trygghet i agerandet med bollen och utveckla de egenskaper som behövs för att bättre kunna delta i bollspelandet. De pedagogiska reglerna ger en möjlighet att som lärare styra utvecklingen av spelet. När läraren får styra spelet kan läraren utveckla de lärandevärden lärarna känner är centrala i bollspel, att utveckla samarbete i gruppen. Läraren kan också med de pedagogiska reglerna stoppa spelen vid olika tillfällen och bättre skapa begriplighet för vad spelen går ut på och hur spelen kan hanteras. Utan de pedagogiska reglerna riskerar man att låta de ovana bollspelarna komma helt utanför spelet och utan att erövra känslan av att delta i spelet.

Om gruppen är homogen känner lärarna att bollspel i vissa fall kan spelas på ett givande sätt utan förövningar och pedagogiska regler. Om gruppens förkunskaper är goda, gruppen har nått en viss mognad eller om igenkänningsgraden av ett bollspel är stor, kan det fungera bra att bedriva undervisningen genom att enbart spela och utan några speciella pedagogiska regler av läraren. I skolsammanhang upplever lärarna dock att grupperna är mer heterogena. Några elever, som spelar boll även på fritiden, är vana med bollspel och några elever kanske inte ens deltar i det bollspel som sker bland många elever på rasterna i skolan. I skolan blir då förövningar och pedagogiska regler viktiga redskap för lärarna i undervisningen.

Delaktigheten i bollspel beskrivs av idrottslärarna som en förmåga att kunna följa med i spelet, göra relevanta rörelser upp i anfall när laget har bollen eller ned i försvar om det andra laget har bollen. Men lärarna beskriver också att det är viktigt att få röra bollen i spelet för att

känna sig delaktig i spelet. För att utveckla de mindre bollvana eleverna och stimulera deras delaktighet i bollspel upplevde idrottslärarna att förövningar och pedagogiska regler var viktiga i bollspelsundervisningen. Det stora värdet med en bra bollspelsundervisning är att känna rörelseglädje. Hur duktig man blir i bollspel är av underordnad betydelse. När lärandevärdet i bollspelsundervisningen diskuteras är det kvaliteter som att utveckla samarbete i gruppen som lyfts fram. För att lära sig att samarbeta kan man även här fundera över vikten av att lära sig att hantera bollen individuellt. Troligtvis är det viktigt att lära sig att hantera bollen och utveckla en bollteknisk repertoar för att bättre kunna ta del av spelet och delta i utvecklingen av samarbete i gruppen.

Slutligen kan det konstateras att det finns elever som av lärarna anses begripa och hantera bollspel bra i skolan. Elever som känner stor glädje och mening i spelen utan att göra förövningar och utan att läraren använder sig av pedagogiska regler i spelen. Elever som känner en stor känsla av sammanhang, ett starkt KASAM i bollspel. Men det finns också de elever som har svårt att förstå och begripa spelen och som inte har förmågan att hantera bollen och veta vad de ska göra i spelen. Förövningar kan då vara ett sätt att lära sig hantera bollen. Pedagogiska regler kan sen användas av läraren för att lära eleverna att begripa vad bollspel går ut på. Eventuellt kan förövningarna och de pedagogiska reglerna i kombination utveckla meningsfullheten i bollspel för dessa elever. Läraren blir i detta fall en resurs för att stärka elevernas KASAM i bollspel och öka motivationen till att spela boll.

4.8 Fortsatt forskning

Bollspel i skolan är vanligt förekommande och behöver beforskas didaktiskt. Jag avser att följa upp de intervjuer jag gjort med en observation av vad som händer när man jobbar med dessa tre undervisningsmodeller. Här avser jag också att titta vidare på delaktigheten i bollspel hos eleverna, hur den fungerar och om/hur delaktigheten utvecklas i och genom de tre undervisningsmodellerna.

Delaktighet kan sedan vara ett intressant område att titta vidare på i bollspel. Går det att på några lektioner i Idrott och Hälsa utveckla en känsla av delaktighet i bollspel hos elever i bollspel? En känsla av att vara delaktig i spelet utifrån bollspelets alla detaljer och händelser, allt från att röra bollen i spelet till att följa med i allt som sker i spelet utan boll. Hur skall man i så fall gå tillväga? Kommer det att vara processen i tid och antalet tillfällen man utövar boll

som kommer att avgöra utvecklingen? Eller kan man påskynda utvecklingen genom att arbeta på ett visst sätt? Kan man få med en hel skolklass i en sådan utveckling eller blir det utveckling bara för några få?

Många frågor förtjänar att belysas men svårigheten att få fram svar som är giltiga avskräcker säkert många från att beforska detta didaktiska fält.

Käll- och litteraturförteckning

Otryckta källor

I författarens ägo

Egna anteckningar från föreläsning på GIH-konventet, Stockholm , Åsa Liljekvist, *Boll i skolan – hur får vi alla att delta aktivt*, -06.

Intervju 1 och 2 med idrottslärare på skola 1, intervjuutskrifter

Intervju 1 och 2 med idrottslärare på skola 2, intervjuutskrifter

Intervju 1 och 2 med idrottslärare på skola 3, intervjuutskrifter

Tryckta källor

Andersen, B., Andersen, M., Nedergaard, O. *Holdbold* (Århus: Forlaget Systime A/S,1997).

Antonovsky, A. *Hälsans mysterium*. (Stockholm: Natur och kultur, 1991).

Arfwedson, G. B, Arfwedson, G. *Didaktik för lärare – En bok om lärares yrke i teori och praktik*. (Stockholm: HLS Förlag, 2002).

Bolling, B. *Idrotteket Bollspelsdidaktik 4*, (Stockholm: Idrottshögskolan,1997).

Giske, R.; *Individuelle handlingsvalg i lagballspill- En teoretisk og empirisk analyse*. (Oslo: Norges Idrottshögskola, 2000)

Halling, A & Fibaek Laursen, P; *Boldspilundervisning. Fra boldbasis til teambold*. (Odense: Odense Universitetsforlag, 2001)

Halling, A., Andersen, B., Skov Agergaard, C., Worm, C. *Bolden i spil – teambold i teori og praksis*, (Odense: Syddansk universitetsforlag, 2005).

Kvale, S. *Den kvalitative forskningsintervjun*. (Lund: Studentlitteratur, 1997)

Lundvall S, Maivorsdotter N. “*Embodied learning – aesthetical aspects of the learning processes in PETE: narratives from PE teacher students*”, i manusform.

Redelius, K. ”Bäst och pest!: Ämnet idrott och hälsa bland elever i grundskolans senare år”, i *Mellan nytta och nöje*, red Håkan Larsson & Karin Redelius (Stockholm: Idrottshögskolan, 2004) s. 149-172.

Sandahl, B. ”Ett ämne för vem? Idrottsämnet i grundskolan 1962-2002”, i *Mellan nytta och nöje*, red. Håkan Larsson & Karin Redelius (Stockholm: Idrottshögskolan, 2004), s 44-69.

Skolverket, *Nationella utvärderingen av grundskolan 2003*, (Stockholm: Fritzes, 2005)

Trost, J. *Kvalitativa intervjuer*. (Lund: Studentlitteratur, 1997)

Whitehead, M. "The Concept of Physical Literacy", *European Journal of Physical Education*, 2001, nr 6, sid 127-138.

Elektroniska källor

Skolverket, *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet: LPO 94 Kursplanen i idrott och hälsa*,

www.skolverket.se

Bilaga 1

KÄLL- OCH LITTERATURSÖKNING

Frågeställningar:

- Hur upplever lärarna att arbeta med de tre modellerna? Vilka för- och nackdelar känner lärarna att de tre olika modellerna får för undervisningen i bollspel?
- Hur och när passar de tre olika modellerna i undervisningen?
- Vilken syn har lärarna på delaktighet i bollspel och kommer de att uppleva att någon undervisningsmodell fungerar bättre när det gäller att skapa delaktighet?
- Vilka värden finns i bollspel i skolan och hur utvecklas de utifrån de tre modellerna?

VAD?

Ämnesord	Synonymer
Ball	Ballgames
Teaching	Teaching strategies
Physical education	PE
Undervisningsmodeller	Undervisning
Boll – undervisning – lärande	
Teaching model	

VARFÖR?

Boll och bollspel är medlet som använts och som har studerats. Dessa ord har fått kombineras med ord som har med undervisning att göra. Studien har ju gått ut på att studera vad som händer och hur det upplevs att arbeta med olika undervisningsmodeller i bollspel.

HUR?

Databas	Söksträng	Antal träffar
CSA	Ballgame*	53
CSA	Physical education or PE or PETE and teaching	1699
	Physical education or PE or PETE and teaching model	42
	Physical education or PE or PETE and strategies	869
	Physical education or PE or PETE and teaching strategies	96
	Physical education or PE or PETE and strategies or teaching and ball*	48
Sportdiscus	teaching and ball*	72
	Ballgame	567
	Ball* and teaching	52

	Strategies or teaching and ball*	
--	----------------------------------	--

KOMMENTARER:

Utöver de sökvägar jag redogjort för har jag utifrån de sökord jag redogjort för överst på sidan sökt efter litteratur på LIBRIS, GIH's bibliotek, ERIC. Till stor hjälp har varit Ninitha Maivorsdotter som har guiden mig genom ett antal förslag på söksträngar. Litteratur har i övrigt också sökts inom idrottsrörelsen i stort, på exempelvis Riksidrottsförbundet och på SISU. Utifrån dessa kommentarer blir ovan nämnda sökvägar naturligtvis endast en presentation av några av de vägar jag använt i mitt sökande efter litteratur.

Intervjuer Bollprojektet

Frågeguide:

Intervju 1, dag, tid, efter antal gånger i projektet

Vilka klasser undervisar du?

Hur länge har du haft klasserna?

Vilka klasser ingår i projektet?

<p>Allmänt Er syn på boll Boll i skolan,</p> <ul style="list-style-type: none">• Vad/ vilka bollformer? Vilka bollspel?• Hur (mycket)• Varför, Värden i boll (LPO) – möjligheter• Svårigheter	<p>Upplägg i bollundervisningen En lektion i boll Övningar – upplägg – spel Vad gör ni i undervisningen, vad vill ni göra? Problem och möjligheter i bollektioner? De bollvana och mindre bollvana barnen?!</p>
<p>Bollprojektet Hur känns det? Er upplevelse Vad skiljer från ert normala upplägg? Hur fungerar de olika grupperna? Vad fungerar, vilken grupp fungerar? Vilken utveckling kan ni se?</p> <ul style="list-style-type: none">• Förkunskaper i grupperna?• Passningsspel – delaktighet utifrån min def.• Beteende bland de bollvana och ovana• Vad gör barnen när de har bollen?• Skillnader och likheter bland deltagarna i de olika grupperna?• Hur passar modellen för olika gr? <p>Förkunskaper – mognad – gruppklimat Utifrån olika spel</p>	<p>Ledaren Hur känns det att leda de olika grupperna? Manualen; Hur har den följts? Skillnader från manualen! Vilka skäl? Vilka skillnader?</p>
	<p>Övrigt</p> <p>Vad har vi inte tagit upp?</p>

Jag bandar intervjun

Jag för stödanteckningar under samtalet. För att den intervjuade ska få prata klart och istället kunna komma tillbaka med underliggande och ytterligare frågor.

Intervjuer Bollprojektet

Frågeguide, intervju 2:

Att påtala före intervjun:

Jag bandar intervjun

Jag för stödanteckningar under samtalet. För att den intervjuade ska få prata klart och istället kunna komma tillbaka med underliggande och ytterligare frågor.

Frågeområden

- Skillnader i klasserna

Mognad, förkunskaper, intresse/ behov

- **Bollprojektet**

Hur känns det? Er upplevelse

Vad skiljer från ert normala upplägg?

Hur fungerar de olika grupperna?

Vad fungerar, vilken grupp fungerar?

Vilken utveckling kan ni se?

- **Passningspel – delaktighet utifrån min def.**

Beteende bland de bollvana och ovana

Vad gör barnen när de har bollen?

Skillnader och likheter bland deltagarna i de olika grupperna?

- **Hur blir utvecklingen i delaktighet med de olika modellerna?**

- **När/ Hur passar modellen för olika grupper?**

Förkunskaper – mognad – gruppklimat

Utifrån olika spel

Ledaren

- **Hur känns det att leda de olika grupperna?**

- **Hur känns det att jobba med de olika modellerna**

För och nackdelar med modellerna?

- **Modellerna och värden med bollspelsundervisning**

Manualen; Hur har den följts?

Skillnader från manualen!

Vilka skäl?

Vilka skillnader?

Övrigt

Vad har vi inte tagit upp?

Manual bollspelsundersökning

Tack för ert intresse att medverka i vårt bollprojekt. Tiden går som alltid snabbt varför vi önskar köra igång så snabbt som möjligt. Ett par saker är viktiga inför igångsättandet.

- Information till rektor om att ni tänker delta i vårt projekt.
- Tillfråga eleverna. Det är viktigt att de är med på tåget.
- En lapp hem till föräldrarna om att barnen vid två tillfällen kommer att videofilmas. Vi behöver tillstånd hemifrån. Vi vet inte hur rutinerna är på era respektive skolor men troligtvis kan lappar delas ut redan nu i veckan av klasslärare och fås tillbaka direkt efter helgen. Vi bifogar en lapp för hemskick vilken ni kan använda.

Arbetsmanual

Vad som behövs är tre klasser på mellanstadiet i respektive skola. 3 klasser, i årskurs 4, alternativt årskurs 5 eller 6, från varje skola ingår i undersökningen. De tre klasserna kommer att ha bollspel på olika sätt.

- **Bara spel gruppen.** En klass spelar sina bollspel utan förarbete i form av bollövningar och utan pedagogiska regler i spelet.
- **Övning och pedagogiska regler gruppen.** En klass genomför uppvärmning i form av lekar med boll och har förövningar med boll före det att man spelar bollspel. I spelet använder sig läraren av pedagogiska regler och möjligheter.
- **Pedagogiska regler gruppen.** En klass spelar sina bollspel utan förarbete i form av bollövningar men i spelen använder sig läraren av pedagogiska regler och möjligheter.

Tidsperiod för undersökningen

Läraren genomför 10 tillfällen per grupp under höstterminen 2006. Start för arbetet är måndag den 4 september. Slutdatum för arbetet är fredag den 24 november.

Val av bollspel

Läraren kan välja mellan flera olika bollspel i undersökningen. Den begränsning som gjorts är att det skall vara bollspel där spelarna kan röra sig fritt över banan utan begränsning av ett nät eller liknande. Spelet skall vara ett målspele. Basketboll och handboll är två exempel på målspele. I idrotteket nr 4, bollspelsdidaktik, sid 11 beskriver Björn Bolling målspele som en spelform där det gäller att göra fler mål än motspelarna. För att få möjlighet till detta måste man erövra territorium från det andra laget för att därigenom komma i skottläge. Spelarna rör sig fritt på planen och ofta i närkontakt med såväl med- som motspelare.

I undersökningen kan läraren alltså växla mellan olika målspele. **Vid det första och det sista tillfället väljer läraren samma spele. Spelet som används vid det första och det sista tillfället skall vara ett spele där bollen hanteras i handen. Under dessa veckor, veckan för det första och det sista tillfället, utgår förövningar och pedagogiska regler. Här vill vi se hur spelet under lektion fortgår utan extra lärarhandledning i form av övningar och pedagogiska regler och möjligheter.**

Lärarens dokumentation

Vid det första och det sista tillfället skall spelet videofilmas av vuxen. Vid vart och ett av de 10 tillfällena skall lektionernas innehåll dokumenteras skriftligt. Vilka lekar, övningar och spelformer har använts. All dokumentation skall vara inlämnad senast fredag den 1 december. Det är i dokumentationen viktigt att se hur många tillfällen som använts och hur lång tid varje tillfälle varit.

Vid det första och det sista tillfället utgår bollvaneövningar och pedagogiska regler och möjligheter. Det första och sista tillfället skall endast ägnas åt spele vilket videofilmas av vuxen.

Som lärare är det viktigt att skriftligen få tillstånd från elevernas målsman för videofilmning. Vi bifogar ett papper att kopiera för att få tillstånd från hemmen.

Lektionens utseende

De tre utvalda klasserna kommer att ha olika innehåll i sina lektionspass. Vi har gett de tre klasserna olika arbetsnamn, "bara spel gruppen", "övning och pedagogiska regler gruppen" och "pedagogiska regler gruppen". Här följer en beskrivning av hur en lektion skall se ut i undersökningen. Det är mycket viktigt, helt avgörande, att arbetet i grupperna verkligen skiljer sig åt och att de tre grupperna verkligen arbetar med boll i form av målspel på dessa skilda sätt enligt nedan.

Vid det första och det sista tillfället väljer läraren samma spel. Spelet som används vid det första och det sista tillfället skall vara ett spel där bollen hanteras i handen. Under dessa veckor, veckan för det första och det sista tillfället, utgår förövningar och pedagogiska regler. Här vill vi se hur spelet under lektion fortgår utan extra lärarhandledning i form av övningar och pedagogiska regler och möjligheter.

"Bara spel gruppen".

En klass spelar sina bollspel, målspel, utan förarbete i form av bollövningar och utan pedagogiska regler i spelet. Vid det första och sista tillfället används samma spel vilket videofilmas. Vid dessa tillfällen skall spelet vara ett målspel där bollen hanteras i handen. Exempelvis handboll eller basketboll. Läraren väljer i övrigt lite olika målspel utifrån vad som känns bra utifrån en terminsplanering. **Varje av undersökningens lektionstillfällen skall innehålla lika lång tid för spel med boll som använts för bollspel i de andra två grupperna.** Om gruppen med övningar och pedagogiska regler använt 30 minuter till bollspel inklusive övningar skall 30 minuter användas till spel vid motsvarande lektionstillfälle för "bara spel gruppen". Det spel läraren använder sig av vid varje tillfälle spelas utan någon omformning av regler utifrån pedagogiska syften.

Uppvärmning och tid i övrigt av lektionen utöver spelet använder sig läraren av övningar och lekar vilka inte har med boll eller det bollspel som skall användas under lektionen.

"Övning och pedagogiska regler gruppen".

En klass genomför uppvärmning i form av lekar med boll och har förövningar med boll före det att man spelar bollspel i form av målspel. I spelet använder sig läraren av pedagogiska regler och möjligheter. Vid det första och sista tillfället används samma spel vilket videofilmas. Vid dessa tillfällen skall spelet vara ett målspel där bollen hanteras i handen. Exempelvis handboll eller basketboll. Läraren väljer i övrigt lite olika målspel utifrån vad som känns bra utifrån en terminsplanering. **Riktvärde och strävan är att varje tillfälle med bollspel blir 30 minuter totalt.** Av de 30 minuterna används 15-20 minuter till spel och

resterande tid till förövningar. Förövningar bestående av lekar och övningar väljer läraren utifrån bifogat kompendium. Vid något tillfälle måste kanske en övning göras om utifrån gruppens antal deltagare och gruppens behov i övrigt. Dokumentera de förändringar som gjorts i dessa fall. Varje tillfälle skall innehålla övningar med jag och boll och övningar med vi och boll, vilka genomförs före spelet. I spelet försöker läraren att utveckla lagspelet och barnens passningsspel med hjälp av pedagogiska regler utifrån bifogat kompendium.

”Pedagogiska regler gruppen”.

En klass spelar sina bollspel, målspel, utan förarbete i form av bollövningar men i spelen använder sig läraren av pedagogiska regler och möjligheter. Vid det första och sista tillfället används samma spel vilket videofilmas. Vid dessa tillfällen skall spelet vara ett målspel där bollen hanteras i handen. Exempelvis handboll eller basketboll. Läraren väljer i övrigt lite olika målspel utifrån vad som känns bra utifrån en terminsplanering. **Varje av undersökningens lektionstillfällen skall innehålla lika lång tid för spel med boll som använts för bollspel i de andra två grupperna.** Om gruppen med övningar och pedagogiska regler använt 30 minuter till bollspel inklusive övningar skall 30 minuter användas till spel vid motsvarande lektionstillfälle för ”pedagogiska regler gruppen”. I spelet försöker läraren att utveckla lagspelet och barnens passningsspel med hjälp av pedagogiska regler utifrån bifogat kompendium. Använd gärna pedagogiska regler och möjligheter men lägg självklart till egna regler och möjligheter utifrån gruppens behov. Uppvärmning och tid i övrigt av lektionen utöver spelet använder sig läraren av övningar och lekar vilka inte har med boll eller det bollspel som skall användas under lektionen.

Frågeställningar

Hur har varje grupps passningsspel utvecklats från det första till det sista tillfället?

Vad gör spelaren med bollen när spelaren har bollkontakt? Utveckling från det första till det sista tillfället.

Jämföra varje individs antal bollkontakter och utveckling av antalet bollkontakter från det första till det sista tillfället.

Frågeställningarna angående antalet bollkontakter kommer att behandlas i en kommande D-uppsats. I denna studie är det inte möjligt att kontrollera hur bollkontakterna för var och en av eleverna i de undersökta grupperna utvecklas från det första till det sista tillfället i undersökningen. Lärarna skapar sig istället en bild av hur barnen utvecklas i bollspel, både som individ och som grupp. Detta behandlas sedan i de intervjuer som görs i undersökningen.

Lekar och bollövningar för nybörjaren

Att bollspel är kul tycker många av våra barn. Men inledningsvis tycker långt ifrån alla barn att bollspel är vare sig roligt eller spännande. Min uppfattning är att det ointresse vissa barn kan känna i att spela och att leka med bollen oftast beror på en inre osäkerhet. Några elever kan känna att de inte behärskar att studsa bollen eller hantera bollen på de sätt som krävs i olika spel. Ibland kan skälet vara att några av barnen inte kommer i kontakt med bollen i lek, övningar och spel. Detta kan leda till en känsla av att inte räkna till och att inte behärska boll och bollspel och till att boll inte är något just för mig. Vi försöker i kommande lekar, övningar och spel att göra så att barnen ska känna att:

- jag vill
- jag vågar
- jag kan

De mindre vana barnen ska känna att de behärskar bollen och att det är kul att ta sig an utmaningar där bollen används och att det är helt normalt och helt okej att alla ligger på lite olika nivå i bollspel precis som man gör inom alla andra moment både inom skolans värld som i världen utanför skolan. Samtidigt ska lekar, spel och övningar kännas utmanande för de redan vana bollspelarna vilket låter som en svår ekvation att få att gå ihop men som vi känner att vi lyckas lösa med hjälp av de lekar, spel och övningar vi här kommer att gå igenom.

De flesta övningar och lekar genomförs med en boll per elev. Vi försöker få barnen till en känsla av "jag och min boll". Barnet skall känna att det behärskar att studsa bollen, passa bollen, ta emot bollen och behärska de rörelser som ingår i de olika bollspel vi använder. En rent motorisk förmåga att kunna hantera boll och en grundförutsättning för att kunna spela boll. Vi entusiasmerar barnen på ett positivt sätt i övningarna och lekarna och berömmar eleverna när de försöker och gör sitt bästa. Om vi får en självbild som säger "**jag kan**" hos barnen har vi fått en första grund att bygga vidare utifrån. Att så småningom hitta de olika bollspelens speciella "rytm" ger möjlighet att än mer öka glädjen i att spela boll längre fram.

Barnen ska med dessa övningar och lekar få utveckla en allmän bollvana och säkerhet i att hantera bollen.

Uppläggning av arbetspasset genom en "bollformel"

Ett träningspass kan förslagsvis läggas upp enligt en modell där vi arbetar med övningar och lekar där man inledningsvis har en boll per deltagare och sedan successivt går mot övningar gruppvis med en eller flera bollar per grupp. Detta sätt att arbeta kallar jag här för bollformeln:

- En boll var

- En boll parvis
- En boll i liten grupp
- Spelformer, smålag/ hel grupp

Inledningsvis med övningar och lekar med 1 boll per spelare

Deltagaren ska känna att "jag kan" och få jobba utifrån sin egen nivå i de inledande övningarna och få en möjlighet att utvecklas i sin egen takt. Förhoppningsvis växer viljan i takt med känslan att kunna, att prova mer och att **utmana** i svårighetsgrad. Hela tiden med basen och tryggheten utifrån den nivå varje individ befinner sig på.

Därefter med övningar med 2 spelare per boll. Här blir det lätta samspelsövningar och möjlighet att lära ut passning och mottagning av passningen.

Övningar och tävlingar i mindre grupper ger passningar och spelmöjligheter där det börjas bygga upp ingredienser för utveckling av samspel och lagspel. Via allmänna passningsövningar kommer vi in på de spelvarianter som gäller specifikt för det aktuella spelet och så småningom till spelvarianter.

Bollvaneövningar, "jag och boll"

En boll per spelare, lekar och övningar

Övningar med en boll per deltagare med möjlighet till många repetitioner med bollen i lekarna och övningarna. I de flesta av övningarna en god chans att jobba utifrån den nivå jag själv befinner mig på. Många allmänna bollövningar med möjlighet till att hitta min egen utmaningsgrad och den svårighet i övningen jag finner lämplig. God möjlighet att känna att "jag lyckas" med mina prestationer med en känsla av att kunna!

Känna på bollen

Rulla, studsa, kasta och fånga. Gör det fritt på golvet, efter linjer i salen eller genom kast mot väggar i salen. Använd en hand, växelvis hö - vä hand, baklänges boll mellan benen. Gör liknande med boll och fot. Hitta på utifrån din fantasi.

En boll per deltagare

Variant "**bästa boll**" är att ha flera olika sorters bollar att välja mellan och att prova. Vilken boll studsar eller rullar bäst eller är bäst att kasta.

Hälsa - lära känna boll och kompis

Detta kan göras som en presentationsövning där vi vid varje möte med en kompis säger våra namn, presenterar oss, eller bara göras som en rolig övning i sig.

Dribbla bollen fritt i salen. När du kommer fram till en kompis gör du en uppgift.

Skaka hand, armkrok, "give me five", bumpa rumpa eller vad man kan komma på.

En boll per deltagare

Kollisionen

Dribbla fritt på golvet, efter en stund dribblar man mot en kompis och viker av precis innan det uppstår kollision.

En boll per deltagare

Artistkull - Bollgalan

Två fans ser en massa superartister på ett bollgalan. När de två fansen kullar någon av superartisterna måste artisten upp på en scen, tex två bänkar som satts ihop, och uppträda med bollen till musik som spelas. Den kullade blir befriad genom att någon i klassen, superartisterna, ställer sig framför scenen och härmar den kullade eleven.

Lekband och två bänkar . Bollar till alla utom den som jagar.

Spegeln till lärare

Alla gör precis som ledaren (massdrill).

Allmänna bollövningar: Studsa bollen på olika sätt, framför kroppen, växelvis med hö-vä hand, vid sidan av och bakom kroppen, i åttor mellan benen etc.

För bollen runt kroppen på liknande sätt som ovan.

Passa bollen mot en vägg och fånga som i en passningsmottagning.

Specifika övningar: Gör övningar som påminner om det spel man vill öva att spela. Gör rotering med boll i hand om det är basketboll, kasta upp bollen och fånga med fingerslagsställning vid volleyboll, slå ett fingerslag eller fler, slå ett baggerslag och fånga osv. vid fotboll prova en två fotsdribbling etc.

En boll per deltagare

Spegel elev - elev

Parvis jobbar eleverna mitt emot varandra. En leder och den andre härmar likt en spegelbild.

En boll per deltagare

"Sopobollien" En elev lär den andre som inledningsvis låtsas som att inte behärska någonting med bollen!

Bollstretching

Bollbehandling på olika sätt samtidigt som eleverna stretchar ut musklerna. Övningen utförs med fördel likt "spegeln", förklarad ovan, med en ledare för gruppen.

En boll per deltagare

Följa John

Varianter med gruppen indelad i mindre grupper med två till förslagsvis fyra deltagare per grupp. En leder gruppen och de övriga följer och härmar ledaren samtidigt som alla studsar sin boll på golvet. Bygg gärna upp en redskapsbana i salen med de redskap som finns tillgängliga vilket ytterligare kommer att entusiasmera barnen. Låt följa John övningen tex bli en djungelsafari där ledaren guidar bollproffsen genom alla djungelns faror.

En boll per deltagare, eventuella redskap och eventuellt musikanläggning.

Bollbyte

Samtliga deltagare studsar varsin boll. När de kommer fram till en kompis byter de med enkla passningar boll med kompiserna en eller flera gånger och springer sen vidare och hittar en ny kompis att byta boll med. Räkna gärna hur många gånger du hinner att byta boll.

En boll per spelare.

Namnlek i trollkarlarnas värld

En eller flera onda trollkarlar jagar de övriga som har varsin boll de studsar omkring i salen. När man blir kullad drabbas man av en "försteningsformel" och får stanna på stället. Man blir befriad av kamrat som kommer fram och ställer sig framför den förstenade och gör en befrielseformel: Man säger sitt namn och gör ett bolltricks. Den som befrias säger sitt namn och härmar bolltricket så länge det känns bra. Därefter återingår de båda i leken igen.

En boll per deltagare

Boll kull - tränaren

"Har den" är eventuellt något monster eller tränaren som vill bli spelare igen och byta roll med någon av spelarna, och eventuellt utan boll. De övriga deltagarna studsar sin boll runt i salen. Vid kull blir ny elev monster eller "har den" och eventuellt utan boll (överlämnar då bollen till den som kullat). Ej för många i gruppen. Flera kan vara "han". Kör eventuellt med flera grupper i salen.

En boll per deltagare

Observera dina möjligheter att öka svårighetsgraden i leken genom att ha fler som jagar. Känn efter vad som passar i just din grupp.

Variant: Några av de jagade utan boll. "Har den" får endast kulla de med boll. När du passat bollen är du fri för stunden!

Plåsterkull "olyckan"

En kullar de övriga deltagarna som springer och studsar sina bollar. Första gången man blir kullad får man likt ett plåster sätta den fria handen på det ställe man blivit kullad. Andra gången man blir kullad blir man :

- fler och fler olyckor
- får en uppgift, tex kullerbytta och därefter deltagande igen i leken.

En boll per deltagare och eventuella lekbånd på den eller de som är kullare

Pac man

Samtliga deltagare springer och studsar sin boll på linjerna i salen. Datamonstret (märkt med lekbånd eller med att han måste springa med ena handen upp i luften) kullar

andra figurer. De kullade blir Pac Man antingen så att man byter Pac Man vid varje utförd kull eller att allt fler blir Pac Man för varje utförd kull.

En boll per deltagare och eventuellt lekband

AIK - DIF - HIF

Alla deltagare är spelare som är beredda att hoppa in och hjälpa de tre idrottsföreningarna. Alla dribblar sin boll fritt i salen. På kommando, ex AIK, av ledaren ska alla springa till det ställe AIK håller till på och göra den uppgift vilken överenskommets att AIK behöver hjälp med.

En boll per deltagare

Jägarboll med dribbling.

En boll per elev. Alla studsar sin boll fritt på golvet. Fler och fler blir jägare allt eftersom den som från början var jägare kullar deltagarna. Vill vi ha bort bollarna från var och en efter denna övningen passar det metodiskt att jägarna är utan boll och kullar samtliga som studsar boll i salen.

En boll per deltagare och eventuellt lekband på jägaren

Sabotageboll

Dribbla din boll och försök slå iväg kompisarnas. Räkna hur många bollar du kan slå bort. Kan göras allt ifrån två och två till hela gruppen. Vi har aldrig använt den modell där den som får sin boll bortslagen blir utslagen från leken. Ofta är det ju de mindre bollvana barnen som får sin boll bortslagen först och naturligtvis om de blir utslagna får sin uppfattning att inte räcka till förstärkt. De som är minst bollvana behöver också mest bollträning och får vid utslagning mindre bollträning än övriga vilket vi tycker är ett felaktigt upplägg av en lek.

En boll per deltagare

Utveckling:

- *"Ända mot ända kan ingenting hända!"*
- *Sabotageboll parvis*

Här en härligt galen lek att köra någon gång ibland !!!

Stoppljuset.

Läraren står med tre olikfärgade bollar, en för grönt- kör, en för rött-stopp, och en för "soppa torsk".

När ledaren visar upp den grönfärgade bollen studsar, "kör", alla sina bollar runt i salen likt trafiken i stan.

När ledaren visar upp den rödfärgade bollen måste alla stoppa för rött ljus och hålla i sina bollar.

Om ledaren visar upp en tex guldfärgad boll får samtliga deltagare soppatorsk och måste omedelbart springa fram till en kompis. Sätt upp ett finger vid kompisens öra, likt en bensinslang och börja tanka ny bensin genom att stampa tre hårt i golvet. När ledaren

sen visar upp den gröna bollen kör deltagarna vidare i leken.
En boll per deltagare samt tre olikfärgade bollar för ledaren

Tunnelkull a´ la innebandy

Spelarna går ihop två och två. Alla har en varsin innebandyklubba. Parvis greppar man i varsin ände av de två klubborna. Man förflyttar sig som ett tåg med klubborna mellan sig. En tågrånare försöker kulla tågen. Tågrånaren har en klubba han likt en tågrånare använder som gevär och som används för att försiktigt kulla tågen.

Trollkarlarna och Voldemort

Alla i gruppen använder en varsin innebandyklubba som en kvast som man flyger omkring på i trollkarlarnas rike. Alla utom en! Den grymme Voldemort använder istället en innebandyboll eller en mjuk tennisboll för att kulla de övriga (varianter som i "biet"). Den kullade får sänka sin kvast och krypa ihop på golvet och blir befriad genom att en av de övriga trollkarlarna hoppar över kvasten.

Innebandykull

Alla spelare med varsin klubba och alla spelare utom en eller några spelare med varsin boll. De med boll dribblar sin boll fritt i salen. De som är utan boll ska kulla någon med boll. Då byter man roll och den utan boll erhåller bollen.

Ta kompisarnas boll

Som ovan men istället för att kulla gäller det att ta någon av de bollar som kompisarna har. Försvåra genom att ha allt fler utan boll.

Artistkull

Kull med en eller flera som jagar de övriga. De som jagas dribblar omkring med varsin boll. När man blivit kullad får man gå upp på en scen och uppträda, dansa till musik med sin innebandyklubba och boll. Man blir befriad av kompis som ställer sig framför scenen och dansar likadant.

Ex på story: Hardy Nilsson vill ha mer drag på globen...

Tunnelkull

Den som blivit kullad ställer sig bredbent. Blir befriad av att någon skjuter bollen mellan benen på den kullade.

Vem vill vara med i AIK´s styrelse?

Exempelvis tre deltagare mitt i salen (AIK´s styrelse). Styrelsen frågar de övriga deltagarna vilka befinner sig på ena kortsidan av planen om:

"vilka vara med i styrelsen".

"Inte vi" svarar de övriga.

"Då måste ni förbi oss" säger styrelsen. Det gäller sen att dribbla bollen förbi styrelsemedlemmarna utan att bli kullad. Antingen byter man roller vid kull eller så blir det fler och fler i styrelsen.

Samlarbilden - Idolen

Samtliga spelare med en boll var. Dribbla boll på varierande sätt över golvet. När ledaren på kommando stannar gruppen ställer sig samtliga spelare stilla (ex med en fot på bollen) och blir fotograferade för ett idolalbum. Uppgifter likt "massdrill" nedan.

Spel med en boll per deltagare

Det går också att hitta spelformer där vi är i ett läge av känsla av "jag och bollen". Även om det i dessa spel är något begränsat med behovet av samarbete i laget kommer nog många i lagen att få en känsla av att vi utövar ett lagspel.

Vinna koner - Skattjaktboll

Två lag mot varandra i spel över hela banan, likt ett vanligt målspel. Båda lagen har flera koner på egen baslinje. Det gäller att i spelet träffa motståndarnas koner och genom träff få rätten att flytta konen ned till egen baslinje. Det gäller att få så många koner som möjligt. Använd för mycket små barn eller ovana bollspelare en boll var och minska utifrån gruppens förkunskaper, mognad och behov antalet bollar i spel. Spela med boll i hand, som fotboll eller med innebandyklubbor.

Vi och bollen

En boll per par och en boll i mindre grupp

Sabotageboll

En skyddar bollen samtidigt som han/hon studsar bollen. Den andre försöker ta bollen. Byt roller ofta.

Parvis med en boll per par

- Övningen ovan där de utan boll rör sig och de med boll är stilla. När någon av de som är utan boll stoppar skall samtliga deltagare utan boll stanna och de med boll börja studsa.
- Passa bollen parvis
- Passa bollen parvis samtidigt som alla rör sig i ett kaos. Håll avstånden, var spelbar.
- Försvåra övningen successivt. Rör dig bakom en massa andra deltagare i passningsskugga och dyk upp i ett "gap" för att få en passning. Bollinnehavaren får under tiden studsa bollen för att hitta rätt passningsvinkel.

- Spelare utan boll agerar "ovan bollspelare" gömmer sig bakom någon av de andra gruppdeltagarna (kurrögömma). Spelare med boll agerar "van bollspelare", dribblar bollen till en bra passningsvinkel och passar bollen till den som gömt sig.

En boll i mindre grupp

Passa och följ

Två led mitt emot varandra. Minst tre per grupp. Två i bolledet och en i andra ledet.

Passa bollen till det andra ledet och ställ dig sist

- i ditt eget led.
- I det andra ledet.
- Gå upp som försvarare och stör nästa pass innan du ställer dig sist.
- Byt grupp efter passning.
- Passa, få tillbaka bollen och passa på nytt bollen till andra ledet innan du går sist i ledet och bollen spelas åt andra hållet.
- Boll i båda leden. Dribbla bollen mot varandra, avvik i sista stund från kollision och passa därefter till andra ledet.

Prova olika typer av passningar. En matta mellan de två leden kan göra det lättare att hålla avstånd och position i salen för barnen.

En boll per grupp om minst 3 elever, eventuellt gymnastikmattor.

En i mitten

Grupper om minst fyra barn per grupp med en boll per grupp. En elev är i mitten av gruppen och de övriga ska passa bollen utan att mittmannen ska komma åt bollen. Om mittmannen får tag i bollen byter man den som är i mitten. Byt mittman efter tex 10 passningar om mittmannen inte fått tag i bollen. Då har "gruppen varit jätteduktiga på att passa bollen".

En boll per grupp.

Nummerboll

En grupp elever på ca 4 till 6 barn bildar en grupp. Varje barn får ett nummer, från ett till fyra eller så många som är i gruppen. Det gäller att passa bollen i nummerordning.

Spelare 1 passar bollen till spelare 2 osv tills alla fått passen. Siste man passar till spelare 1 som påbörjar ett nytt varv. Inledningsvis kan övningen som den är beskriven räcka för de mindre barnen men svårighetsgraden kan ändras med förslagsvis:

- spelare med boll måste studsas eller göra något annat med bollen innan bollen passas vidare.
- Spelarna måste göra en armhävning, ett upphopp eller liknande efter varje passning.
- Hur många passningar hinner gruppen på en minut.

- Efter varje passningsvarv får barnen springa till ledaren och hämta ett lekband innan nästa varv påbörjas. Hur många lekband (skatter) kan gruppen få ihop på en viss tid eller vilken grupp får först 10 lekband.

En boll per grupp och lekband

Gruppvis med en boll per grupp

- 8 mot 0. Gör ett antal markeringar på spelytan. Gruppen skall genom snabba passningar få bollen att på en viss tid röra så många markeringar (rockringar eller koner) som möjligt. Deltagarna skall vara i ständig rörelse.
- 7 mot 1. Se passningskull förklaring nedan.
- 6 mot 2. Gruppen med sex skall göra ett visst antal passningar, ex 10, för att vinna. Gruppen med två skall göra betydligt färre passningar, ex 3, i laget för att vinna. Kan göras med att det är tillräckligt att för försvararna att röra motståndarnas boll för att erhålla den eller genom att man måste bryta motståndarnas passning för att erövra bollen.
- 5 mot 3. Fem spelare håller bollen mot tre motståndare. De tre skall antingen ta bollen eller lyckas kulla bollinnehavaren. Prova olika regler.
- 4 mot 4. Hålla bollen inom laget

Passningskull,

ex av användande av 7 mot 1 ovan.

En grupp bestående av alltifrån fyra elever upp till helklasstorlek. En i gruppen ska hålla sig undan från att bli kullad av bollen. De övriga deltagarna får passa bollen mellan sig och med hjälp av passningar komma så nära den jagade att de med bollen kan beröra den jagade. Det är inte tillåtet att kasta bollen på den jagade och inte tillåtet att springa med bollen eller studsa bollen. Det enda jagarna kan göra utöver att passa och att ta emot passningar är att vid passningsmottagning förlänga ett steg likt en rotering i basketboll men då fortfarande med en av fötterna på plats i golvet där man tog emot passningen. Är gruppen mycket stor kan man använda fler bollar att passa för att fånga in den jagade. Leken tvingar deltagarna att "läsa" av vart den jagade är på väg och till att välja rätta passningsalternativ. Går bra att köra med fyra grupper på en fjärdedel av salen, i två grupper på halva planen eller med hela klassen på hela salens yta.

Boll/bollar

Kulla den med boll

En som jagar de övriga och försöker kulla. Den som blir kullad blir ny kullare och får jaga de övriga. I leken används en eller flera bollar som de jagade får passa mellan sig. Den som har en boll är utsatt för risk att bli kullad. Det gäller att passa bollen innan jägaren har hunnit att kulla dig som bollhållare. Använd en eller flera som jagar och kullar och en eller flera bollar.

Boll/bollar

Hålla bollen inom laget

Hur många passrar kan vi slå innan motståndarna tar bollen.

Hålla bollen inom laget i numerärt överläge

Som ovan i ex tre mot tre läge men med två extra spelare på banan som alltid är med det bollhållande laget!

Pedagogiska möjligheter och regler

I idrotteket nr 4, bollspelsdidaktik, sidan 13 skiljer Björn Bolling på de officiella reglerna och de pedagogiska reglerna. De officiella reglerna är regler vilka återfinns i regelböckerna. De pedagogiska reglerna är ledarens möjlighet att ändra reglerna i pedagogiskt syfte. I vår undersökning innebär dessa pedagogiska möjligheter och regler att få alla att delta i spelet. **Att delta i spelet betyder i vår undersökning att spelarna får röra bollen. Får passningar och kan göra något med bollen när de fått passningen.** Här ingår möjligheter att hitta på egna spel med egna regler. Vi väljer också i undersökningen att möjliggöra utveckling av spelen i valet av antal mål på banan, antal bollar i spelet, antal spelare på banan och eventuella krav på att alla eller några spelare i laget ska ha bollkontakt.

Några exempel på pedagogiska regler:

- Tre passningar måste göras före det att laget gör mål
- En pojke och en flicka måste röra bollen före det att laget gör mål.
- Alla i laget måste röra bollen före det att laget gör mål
- Den egna planhalvan är fri. Motståndarna måste vänta tills bollen kommit över mittlinjen före det att man får ta bollen.
- Bollen är fridlyst. Det är förbjudet att ta bollen ur handen på bollhållaren.
- Använd fler bollar än vanligt i spelet för att få fler deltagare att röra bollen.
- Sätt ut fler mål för att få fler deltagare att lyckas göra mål.

Spelformer

Nedanstående spel kan också varieras med en eller flera bollar i spel.

Spök - handboll

Handboll på liten yta enligt "Minihandboll" men där lagen endast får vara på egen planhalva. Undantaget mot att befinna sig på den egna planhalvan är att man får gå ut på motståndarnas sida på en rad av tunna mattor, placerad på båda kanterna av motståndarnas planhalva. Detta fungerar utmärkt för att få en känsla av riktig handboll. Laget kommer vid bollinnehav att sprida ut sig på egen planhalva och på de två spökzonerna på kanterna och med detta få bredd och djup i spelet. Laget kommer också att i lugn och ro få bygga upp ett spel utan stress av motståndarna. När laget är i

försvarsläge har det möjlighet att likt riktig handboll gå ned och täcka på egen planhalva och då lämna sina spökzoner tomma.

Touch down

Reglerna som i minihandboll men med en matta som ligger på golvet som mål. Det gäller att via passningar komma fram till mattan och trycka ned bollen på den med bollen i handen. Bollen får inte kastas ned på mattan utan måste tryckas ned.

Två mattor och en boll.

Plintkungen

Två lag men som ett förberedande spel mot basketboll. Lagen ska i spelet få bollen till sin kung/drottning som står på en pallplint eller liknande. Pallplinten är placerad någon meter framför en basketkorg. Ett tips kan vara att sätta pallplinten på en tunn gymnastikmatta vilken fungerar som ett målområde där ingen spelare får stå (gör passningen till kungen/drottningen lättare). När plintkungen/drottningen fått bollen har laget erhållit ett poäng. Om kungen/drottningen lyckas pricka bollen i basketkorgen får laget dessutom ett bonuspoäng. Att stå på pallplinten och utföra basketskottet gör att barnet lättare kan hitta en bra teknik i skottet från sin högre position och dessutom kan skjuta utan stress från motståndarna. Några regelvarianter:

- efter skottförsök av kung/drottning blir det andra lagets boll.
- Efter mål i korg av kung/drottning blir det andra lagets boll. Missat skottförsök gör att vem som helst får ta bollen vilken på nytt är i spel.
- Även de som inte är på plinten får skjuta i korgen. De andra spelarnas skott i korgen kan ge några fler poäng vid mål.

Boll, två pallplintar, två mattor och två basketkorgar.

Vinna koner - Skattjaktboll

Två lag mot varandra i spel över hela banan, likt ett vanligt målspele. Båda lagen har flera koner på egen baslinje. Det gäller att i spelet träffa motståndarnas koner och genom träff få rätten att flytta konen ned till egen baslinje. Det gäller att få så många koner som möjligt. Använd för mycket små barn eller ovana bollspelare en boll var och minska utifrån gruppens förkunskaper, mognad och behov antalet bollar i spel. Med färre bollar i spel blir behovet av passningsspel större och spelet blir alltmer likt ett traditionellt bollspel. Spela med boll i hand, som fotboll eller med innebandyklubbor.

Väggpassen

Två lag som spelar mot varandra. Det gäller att passa bollen så att man kommer nära sina motståndares kortsida av banan. Kortsidan är väggen i salen. Mål görs genom att kasta bollen i väggen och att den på tillbakavägen efter studsens kan fångas av det egna lagets spelare. Använd en eller flera bollar.

En eller flera bollar

Nickmål

Spel som ovan men mål görs genom att passa bollen så att någon spelare nickar bollen in i väggen.

Rockringsboll

Spel i två lag som ovan. Gör mål genom att passa bollen via en rockring eller annan plan yta så att passen kan fångas av en kompis. Växla hur många bollar som skall användas, hur många mål och var mål skall få göras. Kanske kan man få göra mål i alla ändar av salen?

Målfångaren

Två lag som skall försvara varsin tjockmatta. På motståndarens planhalva finns en tjockmatta där man har placerat en målfångare (likt en basketkorg). När man fått upp en boll till sin målfångare har man fått ett mål. Bakom tjockmattorna finns en upp och nedvänd pallplint. Målfångaren lägger ned de bollar han fångar i pallplinten och räknar varje boll som läggs ned som ett mål. Försvarande lag tar bollar ur pallplinten och igångsätter nytt anfall. Börja förslagsvis med tre bollar i varje pallplint. Det innebär som mest sex bollar i spel. Lägg in fler bollar i spelet om man vill underlätta mycket bollkontakt.

Att tänka på: Prova att spela målfångaren som handboll/basketboll med fritt antal studs eller med begränsningar i vad som är tillåtet i att studsa. Hur många steg man ska få ta med bollen i hand måste bestämmas. Prova också att spela målfångaren med innebandy bollar och innebandyklubbor eller som ett innespel för fotboll. Spelet fungerar utmärkt i de flesta bollsammanhang.

Målfångare a' la Ultimate

Byt ut tjockmattan mot en rad tunna mattor eller annan typ av målzon (tresekundersområdet i basket). Spela som i ultimate med möjligheten för alla i laget att ta emot bollen som målfångare i motståndarnas målzon. Boll som tagits emot i målzonen läggs i den upp och nedvända pallplinten och blir då motståndarnas boll.

Regelvariant: För att förhindra att någon spelare ständigt bfinner sig i motståndarnas målzon kan man lägga in att den som gjort mål (mottagit pass i motståndarnas målzon) får gå ned till det egna lagets pallplint och vänta tills det ligger en boll i den. Till dess är man ute ur spelet. Så fort en boll kommer i det egna lagets pallplint får den spelare som väntar igångsätta ett nytt anfallsförsök och återinträda i spelet.

